

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту /ЦЗДВН

Кафедра міжнародних економічних відносин

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Петрушенко Ю. М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

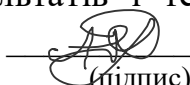
на тему «ЗАЛУЧЕННЯ ПРІМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ»

Здобувачки групи МЕ-01а
(шифр групи)

(підпис)

Григорівич Аліна
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

(підпис)

Григорівич А.М.
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівникпрофесор кафедри міжнародних економічних відносин д.е.н., Таранюк
Л.М.

_____ (посада, науковий ступінь, вчене звання, ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ (підпис)

Суми – 2024 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту / ЦЗДВН
Кафедра міжнародних економічних відносин

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
БАКАЛАВРА

(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

здобувачу 4 курсу, групи МЕ-01а

(номер курсу)

(шифр групи)

Григорович Аліна Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в умовах післявоєнної відбудови

затверджена наказом по університету від «08» травня 2024 року №0485-VI

2. Термін подання здобувачем закінченої роботи «27» 05 2024 року.

3. Мета кваліфікаційної роботи систематизація та аналіз теоретичних та практичних аспектів залучення іноземних інвестицій в економіку України після закінчення війни. Завдання включають визначення ролі іноземних інвестицій у відновленні економіки після конфлікту, аналіз інвестиційного клімату, оцінку проблем та перспектив розвитку, а також розробку рекомендацій для покращення інвестиційного клімату в Україні.

4. Об'єкт дослідження процес залучення іноземних інвестицій в економіку України після війни, а предметом - теоретичні та практичні аспекти цього процесу, його вплив на економічний розвиток країни та механізми його реалізації.

5. Предмет дослідження теоретичні та практичні аспекти залучення іноземних інвестицій в економіку України після закінчення війни.

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах наукові статті, звіти міжнародних організацій, законодавчі акти та аналітичні матеріали з питань економіки та інвестиційного клімату в Україні.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

Розділ 1 "Теоретичні аспекти залучення іноземних інвестицій"

(назва – термін подання)

У розділі 1 досліджується теоретичний аспект залучення іноземних інвестицій в економіку України після закінчення війни. Розглядається визначення понять "іноземні інвестиції" та "післявоєнна відбудова", роль іноземних інвестицій у відновленні економіки після конфлікту, важливість іноземних інвестицій для економічного розвитку України, а також механізми та інструменти залучення іноземних інвестицій. Визначається поняття "іноземні інвестиції" та "післявоєнна відбудова", розглянуто роль іноземних інвестицій у відновленні економіки після конфлікту, визначено важливість іноземних інвестицій для економічного розвитку України та розглянуті механізми та інструменти їх залучення.

(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

Розділ 2 "Сучасний стан економіки України та її інвестиційний клімат"

(назва – термін подання)

У розділі 2 аналізується сучасний стан економіки України та її інвестиційний клімат після закінчення війни. Розглядається аналіз інвестиційного середовища та проблем, стан та потенціал галузей для інвестицій, регіональний аспект залучення інвестицій, роль державних програм та ініціатив у залученні іноземних інвестицій, а також досвід залучення іноземних інвестицій в минулому. Студент має розглянути конкретні завдання: провести аналіз інвестиційного середовища та проблем, визначити стан та потенціал галузей для інвестицій, дослідити регіональний аспект залучення інвестицій, визначити роль державних програм та ініціатив у залученні іноземних інвестицій, а також проаналізувати досвід залучення іноземних інвестицій в минулому.

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ 3 "Практичні аспекти залучення іноземних інвестицій в післявоєнний період"

(назва – термін подання)

У розділі 3 досліджується практичний аспект залучення іноземних інвестицій в економіку України в післявоєнний період. Розглядається огляд ключових галузей, які потребують відновлення після конфлікту, аналіз факторів, що ускладнюють залучення іноземних інвестицій, стратегії розвитку для приваблення інвестицій, інвестиційні програми та ініціативи для повернення іноземних інвесторів, а також перспективи та прогнози розвитку інвестиційного клімату. Студент має дослідити та розглянути конкретні завдання: провести огляд ключових галузей, які потребують відновлення після конфлікту, проаналізувати фактори, що ускладнюють залучення іноземних інвестицій, розробити стратегії розвитку для приваблення інвестицій, дослідити інвестиційні програми та ініціативи для повернення іноземних інвесторів, а також проаналізувати перспективи та прогнози розвитку інвестиційного клімату в Україні. Крім того надаються практичні рекомендації для залучення інвестицій.

(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

Дата видачі завдання: «09» травня _____ 2024__року

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

**«ЗАЛУЧЕННЯ ПРІМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ»**

здобувача Григорович Аліни Миколаївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 88 сторінках, зокрема список використаних джерел із 54 найменувань, який розміщено на 6 сторінках. Робота містить 2 таблиці та 9 рисунків.

Актуальність теми обґрунтована потребою відновлення економіки та підтримки її стабільного розвитку після конфлікту. Мета роботи полягає у визначенні ролі іноземних інвестицій у відновленні економіки, а також в аналізі проблем інвестиційного клімату та виявленні шляхів поліпшення ситуації.

Для досягнення мети були використані методи теоретичного аналізу, аналізу статистичних даних, а також порівняльний аналіз практик залучення іноземних інвестицій у різних країнах. Отримані результати вказують на важливість іноземних інвестицій для відновлення та розвитку економіки України, а також визначають ключові проблеми та можливі стратегії для їх вирішення.

Робота містить рекомендації щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні, враховуючи накопичений досвід та висновки дослідження.

Ключові слова: іноземні інвестиції, економічне відновлення, інвестиційний клімат, стратегії розвитку, Україна.

ABSTRACT

qualifying work for obtaining a bachelor's degree on the topic
"THE FOREIGN EXCHANGE MARKET OF UKRAINE AS A COMPONENT
SEGMENT OF THE WORLD MARKET"

winner Gryhorovych Alina Mykolaivna

(Full Name)

The main content of the qualifying bachelor thesis is laid out on 88 pages, in particular, the list of used sources from 54 items, which is placed on 6 pages. The work contains 2 tables and 9 figures.

The topicality of the topic is justified by the need to restore the economy and support its stable development after the conflict. The purpose of the work is to determine the role of foreign investments in the recovery of the economy, as well as to analyze the problems of the investment climate and identify ways to improve the situation.

To achieve the goal, the methods of theoretical analysis, analysis of statistical data, as well as comparative analysis of practices of attracting foreign investments in different countries were used. The obtained results indicate the importance of foreign investments for the recovery and development of the economy of Ukraine, as well as identify key problems and possible strategies for solving them.

The work contains recommendations for improving the investment climate in Ukraine, taking into account the accumulated experience and research findings.

Keywords: foreign investments, economic recovery, investment climate, development strategies, Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ...	10
1.1 Визначення понять "іноземні інвестиції" та "післявоєнна відбудова" .	10
1.2 Роль іноземних інвестицій у відновленні економіки після конфлікту ...	15
1.3 Важливість іноземних інвестицій для економічного розвитку України .	20
1.4 Механізми та інструменти залучення іноземних інвестицій	22
2. СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ.....	26
2.1 Аналіз інвестиційного середовища та проблем.....	26
2.2 Стан та потенціал галузей для інвестицій.....	37
2.3 Регіональний аспект залучення інвестицій.....	42
2.4 Роль державних програм та ініціатив у залученні іноземних інвестицій	47
3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	52
3.1 Огляд ключових галузей, які потребують відновлення після конфлікту	52
3.2 Стратегії розвитку для приваблення інвестицій.....	55
3.3 Інвестиційні програми та ініціативи для повернення іноземних інвесторів.....	58
3.4 Перспективи та прогнози розвитку інвестиційного клімату	61
3.5 Рекомендації для удосконалення інвестиційного клімату в Україні.....	68
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80

ВСТУП

Залучення іноземних інвестицій є однією з ключових стратегій для відновлення економіки після війни. У зв'язку з цим, дана кваліфікаційна робота присвячена аналізу та оцінці можливостей залучення іноземних інвестицій в економіку України після завершення конфлікту.

В умовах післявоєнної відбудови, залучення іноземних інвестицій стає додатково важливим елементом економічного відродження. Ця тема набуває особливої актуальності для України, оскільки країна потребує значних фінансових ресурсів для відновлення своєї інфраструктури, розвитку галузей та стимулювання економічного зростання.

Питання залучення іноземних інвестицій в контексті післявоєнної відбудови економіки досліджувалося раніше і дослідження тривають, проте враховуючи нові реалії та виклики, ця проблема вимагає подальшого узагальнення та поглибленого аналізу.

Об'єктом дослідження виступає процес притоку іноземних інвестицій в українську економіку після завершення війни, а предметом - теоретичні та практичні аспекти цього процесу, його вплив на економічний розвиток країни та механізми реалізації.

Метою даної кваліфікаційної роботи є систематизація та аналіз теоретичних та практичних аспектів залучення іноземних інвестицій в економіку України після закінчення війни. Завдання включають визначення ролі іноземних інвестицій у відновленні економіки після конфлікту, аналіз інвестиційного клімату, оцінку проблем та перспектив розвитку, а також розробку рекомендацій для покращення інвестиційного клімату в Україні.

Завдання даної кваліфікаційної роботи:

1. Визначення ролі іноземних інвестицій у відновленні економіки після конфлікту.

2. Аналіз інвестиційного клімату та виявлення проблем, що ускладнюють залучення іноземних інвестицій.

3. Огляд ключових галузей, які потребують відновлення після війни та розробка стратегій розвитку для приваблення інвестицій.

4. Розробка інвестиційних програм та ініціатив для повернення іноземних інвесторів.

5. Прогнозування перспектив розвитку інвестиційного клімату та формулювання рекомендацій для його удосконалення в Україні.

Для досягнення поставленої мети використовувалися такі наукові методи: аналіз літературних джерел, емпіричні дослідження, порівняльний аналіз, експертні оцінки та прогнозування.

Основними джерелами інформації для дослідження були наукові статті, звіти міжнародних організацій, законодавчі акти та аналітичні матеріали з питань економіки та інвестиційного клімату в Україні.

Такий підхід дозволив систематизувати та проаналізувати наявну інформацію з даної теми, визначити ключові проблеми та перспективи розвитку, а також сформулювати рекомендації для удосконалення інвестиційного клімату в Україні.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1 Визначення понять "іноземні інвестиції" та "післявоєнна відбудова"

Термін "іноземні інвестиції" давно вже зацікавлює науковців як економічне явище, але його тлумачення залишається неоднозначним та часом недостатньо повним у різних джерелах літератури.

На думку В.Г. Федоренка та В.Б. Захожої, іноземні інвестиції включають всі види цінностей, що вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності на території будь-якої країни. Проте, це визначення не уточнює конкретну мету інвестування. Л.Н. Павлова зазначає, що іноземні інвестиції охоплюють всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які іноземні інвестори вкладають у об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку. Водночас, вважати, що інвестування завжди орієнтоване на отримання прибутку, може бути неправильно, оскільки інвестиції в не-виробничу сферу можуть мати на меті забезпечення нормального функціонування економіки.

Серед прийнятних визначень іноземних інвестицій - те, що міститься в Законі України "Про режим іноземного інвестування": "Іноземні інвестиції - це цінності, які іноземні інвестори вкладають у об'єкти інвестиційної діяльності згідно з законодавством України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту." Проте це визначення також має свої недоліки, оскільки використовує категорію "цінності", яка може бути досить широкою і включати об'єкти, не пов'язані з процесом інвестування. [46]

Проаналізувавши різні літературні джерела можна сформулювати наступне визначення: іноземні інвестиції - грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені

законодавством, що іноземні інвестори вкладають у об'єкти інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

У галузі економічної науки існує багато підходів до класифікації міжнародних інвестицій, які базуються на цілях та завданнях управління. Серед найпоширеніших підходів до класифікації міжнародних інвестицій можна виділити їх за об'єктами інвестування, періодом, ступенем надійності та іншими характеристиками.

У 2008 році Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) завершив роботу з перегляду методології складання платіжного балансу та прийняв 6-те видання "Методології по платіжному балансу", в якому внесено суттєві зміни та доповнення в методологію фінансового рахунку платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції. Ці зміни спрямовані на більш деталізоване відображення руху іноземних інвестицій через включення нових інструментів, перекласифікацію окремих категорій та рекомендації щодо включення додаткових показників, що дозволяє більш повно охарактеризувати цей процес.

Згідно з новою класифікацією, міжнародні інвестиції поділяються на п'ять груп: прямі, портфельні, похідні фінансові інструменти, інші інвестиції та резерви. Цей розподіл, запропонований МВФ і прийнятий міжнародними організаціями та урядами багатьох країн, включаючи Україну, дозволяє порівнювати різні країни за обсягами інвестиційних ресурсів та визначати їхню участь у розвитку реального сектора економіки.

Також важливо розрізняти іноземні інвестиції на прямі та непрямі (портфельні) залежно від ступеня контролю на підприємством. Ця класифікація є дуже прикладною для дослідницьких цілей, і варто проаналізувати підходи до визначення обох типів іноземних інвестицій для зрозуміння їхніх особливостей та відмінностей.

Для розкриття мотивації значних іноземних інвестицій корпораціями в США, Хаймер розробив систему, яка відійшла від традиційних теорій, щоб пояснити, чому це явище виникло, оскільки він вважав, що існуючі теорії не можуть дати повного уявлення про іноземні інвестиції та їхні мотиви. Хаймер

визначив різницю між фінансовими інвестиціями та такими видами, які він назвав прямими іноземними інвестиціями: останні дозволяють фірмі здійснювати контроль над комерційною діяльністю в інших країнах, в той час як портфельні інвестиції - ні.

При цьому він критикував неокласичні теорії, стверджуючи, що теорія руху капіталу не може повністю пояснити міжнародне виробництво. Він додав, що прямі іноземні інвестиції не обов'язково означають переміщення коштів з однієї країни до іншої, а також що вони можуть бути зосереджені в певних галузях у багатьох країнах. Якщо б у керуванні міжнародними інвестиціями головним мотивом були відсоткові ставки, то такі інвестиції охоплювали б більше галузей у меншій кількості країн.[29]

Взагалі, Хаймер визначав іноземні прямі та портфельні інвестиції наступним чином: "Ми розрізняємо два види довгострокового приватного міжнародного руху капіталу - прямі інвестиції та портфельні інвестиції. Хоча не всі розуміють цю різницю однаково, але загалом це стосується того, хто контролює підприємство, в яке здійснюється інвестиція. Якщо інвестор має безпосередній контроль над іноземним підприємством, то його інвестицію вважають прямою, а якщо ні - то портфельною". Багато вчених використовували теорії Хаймера для створення нових теоретичних підходів у сфері міжнародного бізнесу, наприклад, парадигму OLI (Ownership-Location-Internalization, тобто Володіння-Місце-Інтерналізація), яку розробив Джон Даннінг у 1977 році, вона приймає основні переваги фірм Хаймера.[20]

Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) характеризує ПІІ як довгострокові відносини з контролем суб'єкта господарювання-резидента в одній економіці в підприємстві-резидентів в іншій економіці, що відрізняється від економіки іноземного інвестора. Такі інвестиції передбачають значний вплив на управління підприємством-резидентом іншої економіки та охоплюють всі операції між суб'єктами господарювання та їхніми іноземними філіями.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) описує прямі іноземні інвестиції як установлення довгострокового зацікавленості

підприємства-резидента в одній економіці у підприємстві, що є резидентом іншої економіки, ніж економіка прямого інвестора. Ця зацікавленість передбачає тривалі відносини та значний вплив на управління підприємством. Навіть володіння 10% або більше прав голосу на підприємстві-резидентів є показником таких відносин. Хоча деякі дослідники можуть стверджувати, що володіння навіть менше 10% прав голосу може не мати значного впливу, методологія ОЕСР рекомендує суворо застосовувати цей 10% поріг для забезпечення статистичної послідовності в країнах.[18]

Міжнародний валютний фонд (МВФ) визначає прямі іноземні інвестиції як інвестиції, що здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг або експорту в треті країни. Основними ознаками є управлінський контроль над підприємствами.

Узагальнюючи теоретичні та методологічні підходи до концепції "прямі іноземні інвестиції", їх сутність можна визначити так: "Прямі іноземні інвестиції представляють собою вкладення капіталу у підприємство за межами власної країни з метою отримання довгострокового економічного інтересу, що включає контроль інвестором над об'єктом інвестування та досягнення підприємницького прибутку та/або інших соціальних, інноваційних, екологічних та інших ефектів".

Післявоєнне відновлення є сукупністю заходів, спрямованих на відновлення економіки, інфраструктури, соціальної сфери та політичної стабільності країни після закінчення воєнних дій. Цей процес передбачає активну участь держави, яка відповідає за планування та координацію відновлення на національному рівні.

Поняття післявоєнного відновлення включає широкий спектр заходів, що сприяють реконструкції та розвитку країни, постраждалої від війни. Цей процес охоплює різні сфери та рівні, включаючи економічний, соціальний, політичний, правовий, культурний та екологічний аспекти.

Основні аспекти повоєнного відновлення охоплюють кілька важливих напрямів. По-перше, економічне відновлення передбачає стабілізацію економіки та відновлення ключових галузей, таких як промисловість, сільське господарство і торгівля, що сприятиме створенню нових робочих місць, залученню інвестицій та

міжнародної допомоги. По-друге, відновлення інфраструктури включає ремонт і реконструкцію зруйнованих доріг, мостів, комунікаційних мереж, енергетичних систем та житлових будинків. Третій аспект, соціальне відновлення, стосується відновлення систем охорони здоров'я, освіти, соціального захисту та культурних закладів. Політична стабілізація означає відновлення політичних інститутів, створення умов для демократичного розвитку та забезпечення верховенства права. Реформа правової системи спрямована на захист прав громадян, забезпечення прозорості судових процесів та реформування правової системи. Збереження культурної спадщини передбачає охорону та відновлення культурних пам'яток, музеїв та інших культурних установ. Нарешті, екологічне відновлення включає вирішення екологічних проблем, відновлення пошкоджених екосистем та запобігання подальшому забрудненню навколишнього середовища. [21]

Держава відіграє ключову роль у плануванні, фінансуванні та координації відновлювальних заходів, співпраці з міжнародними організаціями та забезпеченні належного контролю за виконанням програм відновлення.

Стратегії відновлення після війни ґрунтуються на різних теоретичних підходах, що охоплюють макроекономічне планування, відновлення інфраструктури, розвиток промисловості та сільського господарства, забезпечення зайнятості населення та розвиток соціальної сфери. Одним із відомих прикладів є План Маршалла, який був реалізований після Другої світової війни для відновлення країн Західної Європи. Сучасні підходи також наголошують на важливості сталого розвитку та інтеграції з міжнародними економічними та політичними системами.

Маршаллів план, запропонований американським державним секретарем Джорджем Маршаллом, передбачав фінансову допомогу, інвестиції та технічну підтримку країнам Західної Європи для відновлення їхньої економіки, інфраструктури та політичної стабільності. Він ґрунтувався на принципах співпраці між країнами, відкритості ринків та інтеграції в міжнародну економіку.[5]

Ще одним підходом є кейнсіанська модель, яка акцентує на активній ролі держави в регулюванні економіки та стимулюванні попиту для забезпечення повної зайнятості. Це досягається за допомогою збільшення державних інвестицій у розвиток інфраструктури та індустрії.

Модель сталого розвитку наголошує на важливості балансу між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною стабільністю, включаючи розвиток енергоефективних технологій та соціальної інфраструктури.

Крім того, важливою є модель міжнародної співпраці та інтеграції, яка вимагає активної участі міжнародних організацій та співтовариств у відновленні країн після війни через надання фінансової та технічної допомоги та сприяння міжнародній торгівлі та інвестиціям.

Кожна з цих моделей має свої унікальні риси та може бути адаптована до конкретних потреб країни, що зазнає післявоєнне відновлення. Гнучкість та здатність до адаптації є ключовими факторами для успішного відновлення після конфлікту.

1.2 Роль іноземних інвестицій у відновленні економіки після конфлікту

Іноземні інвестиції мають важливе значення для економічного відновлення країн після конфлікту, оскільки вони сприяють не лише відновленню зруйнованої інфраструктури, але й стимулюють економічний розвиток та забезпечують стабільність. Це особливо актуально в контексті післявоєнних чи післяконфліктних ситуацій, коли країна потребує значних ресурсів для відновлення свого економічного потенціалу та соціальної стабільності.

Іноземні інвестиції є ключовим джерелом фінансування для відновлення зруйнованої інфраструктури. Після конфлікту інфраструктура країни може бути

серйозно пошкодженою або зруйнованою, що ускладнює повсякденне функціонування економіки та життя населення. Іноземні інвестиції надають можливість залучення необхідних коштів для відновлення доріг, мостів, енергетичних систем, водопостачання та інших важливих об'єктів, що сприяє поліпшенню умов проживання та розвитку бізнесу.

Іноземні інвестиції є важливим фактором стимулювання економічного розвитку після конфлікту. Коли іноземні компанії вкладають кошти у відновлення та розвиток економіки після подій конфлікту, це має кілька ключових ефектів.

По-перше, інвестиції стимулюють зростання виробництва. Коли іноземні компанії вкладають кошти у великі проекти будівництва, енергетику, транспортну інфраструктуру чи високотехнологічні галузі, це створює нові можливості для виробництва та розвитку різноманітних секторів економіки. Наприклад, будівництво нових доріг, аеропортів, портів чи енергетичних об'єктів може стати джерелом збільшення виробництва матеріалів, обладнання та послуг, що сприяє економічному зростанню.

Інвестиції також сприяють створенню нових робочих місць. Інвестиції у високотехнологічні галузі, наприклад, можуть вимагати набору нового персоналу з високими технічними знаннями та навичками. Також, розвиток інфраструктури часто супроводжується створенням робочих місць у будівництві, обслуговуванні та управлінні. Це сприяє зменшенню безробіття та підвищенню рівня доходів населення.

Іноземні інвестиції сприяють розвитку торговельних зв'язків. Коли іноземні компанії інвестують у розвиток виробництва чи послуг у країні після конфлікту, це відкриває нові можливості для експорту та імпорту товарів і послуг. Такі інвестиції можуть стати каталізатором для розвитку міжнародних торговельних відносин, що сприяє розширенню ринків збуту та підвищенню конкурентоспроможності економіки.

Наприклад, інвестиції у високотехнологічні галузі можуть підвищити конкурентоспроможність економіки через розвиток нових продуктів та послуг з високим доданою вартістю. Такі інвестиції можуть також прискорити розвиток

інноваційних технологій та підвищити рівень технічного оснащення виробництва, що стимулює економічний розвиток та приваблює нові інвестиції.

Варто також відзначити, що іноземні інвестиції допомагають забезпечити стабільність в країні після конфлікту. Залучення іноземних інвесторів може сприяти створенню додаткових гарантій для зовнішніх фінансових потоків, зменшенню безробіття, підвищенню рівня життя населення та загальній соціальній стабільності. Крім того, іноземні інвестиції можуть впливати на підвищення рівня інновацій та технологічного розвитку, що також має позитивний ефект на економічну стабільність.

Німеччина стала однією з найяскравіших прикладів успішного відновлення економіки після війни завдяки іноземним інвестиціям. Після Другої світової війни Німеччина потрапила в руйнівний стан, її економіка була майже повністю зруйнована, і країна стояла перед великими викликами відновлення. Один з ключових факторів, який допоміг Німеччині відновитися та відновити економіку, був Маршалівський план, запроваджений у 1948 році США.[7]

За статистичними даними, Маршалівський план надав великі фінансові ресурси Німеччині для відновлення її економіки. Наприклад, у 1948 році США надали понад 13 мільярдів доларів допомоги для країн Європи, у тому числі й для Німеччини. Ці кошти використовувалися на відновлення інфраструктури, підтримку підприємств, покращення життєвих умов населення та інші сфери, необхідні для економічного відновлення.[5]

Результатом реалізації Маршалівського плану стало значне зростання німецького ВВП. За роки його реалізації (1948-1952 роки), ВВП Німеччини зріс вдвічі, що свідчить про потужний економічний розвиток. Крім того, іноземні інвестиції, вкладені через Маршалівський план, також стимулювали створення нових робочих місць, зростання виробництва та підвищення життєвого рівня населення.[36]

Після відновлення економіки завдяки іноземним інвестиціям, Німеччина повернулася до стабільності та зайняла лідерські позиції в Європі як одна з найсильніших економік. Цей приклад свідчить про важливість іноземних

інвестицій у відновленні економіки після конфлікту та їхню значущість для стабілізації та розвитку країни.

Після війни на Корейському півострові, яка тривала з 1950 по 1953 рік, Південна Корея стояла перед великими викликами відновлення своєї економіки та інфраструктури. Один із ключових факторів, що сприяв її швидкому економічному розвитку, були значні іноземні інвестиції, переважно надходили від Сполучених Штатів Америки.[7]

У 1950-их роках США надали Південній Кореї значну фінансову допомогу для відновлення її промисловості та інфраструктури. Ці інвестиції були спрямовані на підтримку виробництва, будівництво доріг, електростанцій, транспортних мереж та інших ключових об'єктів. Наприклад, великі промислові комплекси, шахти, електростанції та інфраструктурні об'єкти були побудовані за рахунок іноземних інвестицій.

Ці інвестиції відіграли ключову роль у відновленні промисловості та інфраструктури країни, що забезпечило її швидкий економічний розвиток. Наприклад, за період з 1960 по 1970 рік, ВВП Південної Кореї зросло в середньому на 9% щорічно. Це свідчить про потужний економічний розвиток країни, який був можливий завдяки іноземним інвестиціям та правильному використанню цих коштів на відновлення та розвиток секторів економіки.[25]

Крім того, іноземні інвестиції також сприяли розвитку нових галузей економіки, таких як високотехнологічна промисловість, експортно-орієнтоване виробництво та інноваційні технології. Це дозволило Південній Кореї стати однією з провідних економік у регіоні та світі, забезпечивши стабільність та процвітання країни.

Отже, іноземні інвестиції грали важливу роль у відновленні та економічному розвитку Південної Кореї після війни на Корейському півострові, стимулюючи зростання ВВП та розвиток різних галузей економіки країни.

Ізраїль, знаходячись у постійному стані конфлікту та геополітичних напруг в регіоні, все ж вдалося залучати значні іноземні інвестиції для розвитку своєї економіки. Одним із ключових факторів, що сприяли цьому, була програма "Start-

Up Nation" ("Держава Стартапів"), спрямована на стимулювання та підтримку високотехнологічних стартапів в країні.

Програма "Start-Up Nation" стала одним із головних драйверів залучення іноземних інвестицій у високотехнологічний сектор Ізраїлю. За допомогою цієї програми створювалися сприятливі умови для розвитку та зростання інноваційних компаній, що привертати інвесторів з усього світу.

Наприклад, у 2020 році інвестиції у стартапи Ізраїлю склали понад 10 мільярдів доларів, що свідчить про високий інтерес та довіру іноземних інвесторів до потенціалу країни у високотехнологічному секторі. Багато компаній, які отримали інвестиції через програму "Start-Up Nation", займають ліdersькі позиції у світі в таких галузях, як інформаційні технології, біотехнології, штучний інтелект, кібербезпека та інші.[36]

Ці інвестиції не лише стимулювали розвиток високотехнологічного сектору, але й сприяли створенню нових робочих місць, росту ВВП та підвищенню конкурентоспроможності Ізраїлю на міжнародній арені. Крім того, успіх програми "Start-Up Nation" відображає важливість інновацій та підтримки високотехнологічних секторів для залучення іноземних інвестицій та створення стійкої економічної бази в умовах геополітичних викликів.[7]

Отже, Ізраїль є відмінним прикладом країни, яка незважаючи на складну геополітичну ситуацію в регіоні, зуміла ефективно залучати іноземні інвестиції завдяки успішній програмі підтримки високотехнологічних стартапів.

Усі ці приклади підтверджують важливість іноземних інвестицій у відновленні економіки після конфлікту. Реалізація інвестиційних проектів сприяє створенню нових робочих місць, покращенню інфраструктури та стимулює економічний зріст, що є важливими кроками у процесі відновлення країни після травматичних подій.

1.3 Важливість іноземних інвестицій для економічного розвитку України

Іноземні інвестиції відіграють важливу роль у розвитку української економіки з кількох ключових причин. Перш за все, вони забезпечують значний приплив фінансових ресурсів, які можуть бути спрямовані на розвиток різних галузей економіки. Завдяки цим ресурсам стає можливим здійснення великих інфраструктурних проєктів, модернізація промислових підприємств, розвиток сфери послуг та інших важливих секторів, що сприяє економічному зростанню.

Крім того, іноземні інвестиції часто супроводжуються створенням нових підприємств і розширенням існуючих, що призводить до збільшення обсягу виробництва та послуг. Це, у свою чергу, сприяє зростанню кількості робочих місць і підвищенню рівня зайнятості населення. Важливим аспектом є і технологічний розвиток: іноземні інвестиції часто включають трансфер технологій та знань, що дозволяє українським компаніям отримувати доступ до сучасних технологій, удосконалювати виробничі процеси, підвищувати якість продукції та конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Інвестиції зовнішніх компаній також сприяють розвитку експортних можливостей української економіки. Вони стимулюють збільшення обсягу експорту товарів і послуг, що приносить додаткові прибутки та сприяє розвитку зовнішньої торгівлі. Більше того, іноземні інвестиції часто спрямовані на інноваційні проєкти та дослідження, що сприяє створенню нових продуктів і послуг, які можуть мати значний вплив на економічний розвиток країни і підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Таким чином, іноземні інвестиції є не лише джерелом фінансових ресурсів, а й каталізатором для технологічного та інноваційного розвитку, створення нових робочих місць та розвитку експортних можливостей, що робить їх важливим інструментом для стійкого економічного зростання України.

Залучення іноземного капіталу у вигляді інвестицій має кілька важливих ефектів на економіку. По-перше, соціально-економічний ефект полягає в тому, що

розвиток сектору з іноземною участю створює мультиплікативний вплив на всю економіку, сприяючи залученню місцевих постачальників і збільшуючи попит на кваліфіковану робочу силу. По-друге, експортний ефект проявляється в розширенні експорту та покращенні його структури завдяки продукції сучасного машинобудування, автомобільної та електронної промисловості, телекомунікацій та інших галузей високих технологій.

Ефект доповнення виникає, коли іноземні підприємства не конкурують з місцевими компаніями, а займають власні ніші на ринку. Інноваційний ефект досягається через трансфер технологій, ноу-хау, передових методів управління та маркетингу, що підвищує ефективність використання виробничих ресурсів як у компаніях з іноземною участю, так і в національних фірмах. Ефект капіталовкладень полягає в тому, що на відміну від іноземних позик і кредитів, іноземні інвестиції не збільшують зовнішній борг, а сприяють його зменшенню.

Ефективне використання прямих іноземних інвестицій у перехідних економіках може стати ключовим фактором прискорення темпів економічного зростання, оптимізації економічної структури, підвищення конкурентоспроможності продукції та країни в цілому, а також створення нової інституційної структури ринкової економіки.

Іноземні інвестиції транснаціональних компаній (ТНК) мають значний вплив на національну економіку. Після проголошення незалежності України, вітчизняний ринок почав активно залучати іноземні ТНК. Без інвестицій неможливе створення капіталу та забезпечення конкурентоспроможності виробників на зовнішніх і внутрішніх ринках. Світовий досвід показує, що залучення іноземного капіталу у вигляді прямих інвестицій має низку вагомих переваг для приймаючої країни порівняно з іншими формами економічного співробітництва. Прямі іноземні інвестиції є засобом підвищення продуктивності та технологічного рівня вітчизняних підприємств.

1.4 Механізми та інструменти залучення іноземних інвестицій

Залучення іноземних інвестицій є критично важливим процесом для економічного зростання та розвитку країн у сучасному світі. Механізми та інструменти для залучення іноземних інвестицій включають в себе ряд стратегій та політик, спрямованих на забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та зниження ризиків для іноземних інвесторів.

Першим і одним з найважливіших механізмів є стабільне макроекономічне середовище. Надійність валюти, низький рівень інфляції та стабільність фінансової системи є ключовими факторами, які приваблюють інвесторів. Країни зі стабільним макроекономічним середовищем володіють більш високим рівнем довіри з боку іноземних інвесторів.

Другим важливим аспектом є прозоре та стабільне правове середовище. Інвестори шукають країни, де існують чіткі правила гри в бізнесі, а також гарантується захист їх прав та інтересів. Стабільна правова система зменшує ризики для інвесторів і сприяє розвитку довгострокових інвестиційних стратегій.

Далі, активна підтримка уряду грає важливу роль у залученні іноземних інвестицій. Це може включати інвестиційні стимули, податкові пільги, гранти, доступ до фінансування та інші форми державної підтримки. Уряди активно співпрацюють з інвесторами для створення сприятливих умов для їхнього бізнесу.

Розвиток інфраструктури також є важливим фактором. Інвестори шукають країни з розвиненою та сучасною інфраструктурою, яка забезпечує зручний доступ до ринків, ефективну транспортну мережу, надійну енергетичну систему та інші необхідні послуги.

Ще одним ключовим механізмом політика відкритості та лібералізації економіки. Це означає зниження торгових бар'єрів, спрощення процедур реєстрації бізнесу, розробку прозорих та стабільних правових рамок для інвестиційної діяльності. Такі заходи створюють сприятливі умови для іноземних

інвесторів, підвищують їх довіру до економіки країни та стимулюють зростання інвестиційного потоку.

Наприклад, Сінгапур визнаний однією з найбільш відкритих та дружніх до бізнесу країн у світі. За даними Всесвітнього банку, у 2020 році Сінгапур зайняв перше місце у рейтингу Doing Business за легкістю ведення бізнесу. Це включає швидкість оформлення дозволів на будівництво, простоту операцій з нерухомістю та ефективність механізмів реєстрації бізнесу.[6]

Політика відкритості та лібералізації економіки є одним з ключових механізмів для залучення іноземних інвестицій. Цей підхід передбачає ряд заходів, спрямованих на створення сприятливого середовища для іноземних інвесторів та стимулювання інвестиційного процесу.

Перший аспект цієї політики - зниження торгових бар'єрів. Це означає зменшення обмежень і обов'язків, які мають імпортери та експортери при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, укладення міжнародних торгових угод, зменшення митних тарифів та інших торгових перешкод сприяють зростанню міжнародної торгівлі та залученню іноземних інвесторів, які шукають доступ до нових ринків.

Другий аспект - спрощення процедур реєстрації бізнесу. Це включає швидше та ефективне оформлення дозволів, ліцензій та інших необхідних документів для початку діяльності. Наприклад, Європейський союз активно працює над гармонізацією процедур реєстрації бізнесу між країнами-членами, що спрощує процес створення та реєстрації компаній.

Третій аспект - розробка прозорих та стабільних правових рамок для інвестиційної діяльності. Це означає створення чітких правил гри для інвесторів, які гарантують їхні права та обов'язки. Наприклад, Швейцарія відома своєю стабільною та передбачуваною правовою системою, що привертає іноземних інвесторів через високий рівень захисту їхніх інтересів.

Ці заходи допомагають створити сприятливе середовище для іноземних інвесторів, що підвищує їхню довіру до економіки країни та стимулює зростання інвестиційного потоку. За даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку

(UNCTAD), країни, які активно застосовують політику відкритості та лібералізації економіки, здебільшого мають більш високий рівень іноземних інвестицій порівняно з іншими країнами.[31]

Ще одним важливим механізмом є податкова політика. Багато країн використовують податкові пільги та знижені ставки податків на прибуток для іноземних компаній, які інвестують у їхній економіці. Це може включати зони вільної торгівлі, податкові канікули або спеціальні умови для іноземних інвесторів протягом певного періоду.

Наприклад, Ірландія відома своєю низькою ставкою корпоративного податку, яка становить 12,5%. Це привертає багато іноземних компаній до інвестування в Ірландію. За даними Центрального банку Ірландії, у 2021 році обсяг іноземних директних інвестицій в країну склав 214 мільярдів євро.[3]

Також важливою складовою є фінансова підтримка та гарантії. Наприклад, Японія активно надає фінансову підтримку для іноземних інвесторів через свою агенцію JETRO (Japan External Trade Organization). Це включає фінансування проектів, консультаційну підтримку та допомогу в укладенні угод з місцевими партнерами.[3]

Необхідний аспект - це правовий захист інвесторів. Наприклад, США мають високорозвинену правову систему, що забезпечує ефективність механізмів врегулювання спорів між інвесторами та державою. Це сприяє збільшенню довіри іноземних інвесторів та збільшенню їхнього інтересу до інвестування в США.

Не менш важливим є розвиток людського капіталу. Кваліфікована робоча сила, доступ до високоякісної освіти та інноваційне середовище сприяють розвитку високотехнологічних галузей та привертають інвестиції у сектори з високим доданою вартістю.

Крім того, маркетингові та просувальні заходи є важливим елементом привертання іноземних інвесторів. Активна маркетингова політика, участь у міжнародних виставках та конференціях, а також інформаційна підтримка інвестиційних можливостей країни допомагають залучити увагу інвесторів та створити позитивний імідж.

Узагальнюючи, ефективні механізми та інструменти залучення іноземних інвестицій мають різні аспекти, включаючи політику відкритості та лібералізації, податкову політику, фінансову підтримку та гарантії, а також правовий захист інвесторів. Ці стратегії допомагають країнам створити сприятливе середовище для іноземних інвесторів та стимулюють зростання інвестиційного потоку, що сприяє загальному економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Залучення іноземних інвестицій є важливим фактором для економічного розвитку країни. Для цього необхідно використовувати комплексний підхід, включаючи створення стабільного макроекономічного та правового середовища, підтримку уряду, розвиток інфраструктури та людського капіталу, а також активну маркетингову політику. Спрощення інвестиційних процедур та надання різноманітних стимулів для інвесторів допоможуть збільшити обсяги іноземних інвестицій та сприятимуть стійкому економічному зростанню країни.

2. СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ

2.1 Аналіз інвестиційного середовища та проблем

2022 рік, який почався з економічного зростання, закінчився найбільшим спадом економіки України в історії.

На початку війни уряд і міжнародні фінансові інституції прогнозували, що економіка України розпадеться. Проте реальні дані виявилися кращими за очікування: ВВП країни за рік скоротився на третину.

У квітні Держстат оприлюднив детальні дані, згідно з якими ВВП за 2022 рік зменшився на 29,1%. У цінах попереднього року, без врахування інфляції, він становив 3,86 трлн грн порівняно з 5,45 трлн грн у 2021 році.[1]

Війна призвела до численних економічних проблем: зростання витрат на утримання армії, руйнування виробництв і масова міграція. Це вплинуло як на обсяг економіки, так і на її структуру.

Витрати є одним з показників, за яким розраховують ВВП, що дозволяє оцінити витрати держави, компаній і домогосподарств та виявити причини спаду. У 2022 році споживчі витрати, які традиційно становлять найбільшу частку української економіки, знизилися на 27%.

Падіння могло бути більшим, якби влітку 2022 року Нацбанк не підвищив облікову ставку з 10% до 25%, щоб покрити дефіцит бюджету і підтримати споживання.[3]

Експорт, друга за важливістю складова ВВП, знизився на 42% через блокаду українських морських портів Росією. Крім того, окупанти зруйнували важливі об'єкти, як-от "Азовсталь" і Маріупольський меткомбінат ім. Ілліча.[9]

Імпорт зменшився лише на 19%, головним чином через стабільні обсяги ввезення пального. Проте імпорт, зменшуючи ВВП, не є позитивною новиною.

Зростання спостерігалось тільки в комунальному та державному секторах. Перший забезпечував звичні послуги, а держава значно збільшила військові

витрати, включаючи зарплати військових, підготовку кадрів і виплати переселенцям. Частка державних витрат у структурі ВВП зросла до 30%.

З точки зору створення доданої вартості, розрахунок ВВП за виробництвом демонструє, які сектори зросли, а які знизилися. Єдиний сектор, що показав зростання, це державне управління та соціальне страхування (+35%). Найбільше постраждало будівництво (-68%) через війну. Переробна промисловість знизилася майже наполовину через руйнування, окупацію та бойові дії в індустріальних регіонах. Гуртова та роздрібна торгівля разом з аграрним сектором скоротилися майже на третину з аналогічних причин.

Податкові надходження зменшилися на 36% через пільги, запроваджені для підприємців на початку війни. Хоча це підтримало населення, але з часом стало тягарем для бюджету. Тому Україна та МВФ домовилися повернути довоєнні податки, і влада зобов'язалася не знижувати їх у майбутньому, адже в умовах війни податки зазвичай зростають.

Втрати України, з урахуванням упущеної вигоди, можуть збільшитися у десятки, якщо не сотні разів. Наприклад, повністю зруйнована Азовсталь, яка за період січня-вересня 2021 року отримала 10,7 млрд грн чистого прибутку. У травні 2022 року Рінат Ахметов, власник металургійної групи "Метінвест", заявив в інтерв'ю NV, що втрати можуть досягати 20 млрд доларів. Проте, у червні 2023 року "Метінвест" оцінював загальні збитки від повномасштабного вторгнення у 3,5 млрд доларів.[3]

У 2014 році втрати лише металургійних підприємств Донбасу оцінювалися приблизно в 40 млрд грн (2,54 млрд доларів за тодішнім курсом): 25 млрд грн втрачених доходів від невипущеної продукції та 15 млрд грн – вартість зруйнованих основних фондів. Теоретично ці 25 млрд грн втраченої продукції металургійних підприємств Донбасу можна множити на 10 років окупації, що дає грубу цифру, не враховуючи інфляцію та можливий ріст виробництва.[41]

В наслідок повномасштабної війни суттєво знизилась довіра інвесторів до української економіки, що призвело до втрат інвестицій на суму 72 млрд доларів, або до 10,3 млрд доларів щорічно. За різними оцінками українська економіка за

час війни втратила близько 499 млрд дол. За оцінками Світового банку на відновлення необхідна майже така ж сума, а саме 486 млрд дол. [9]

На початку 2022р, очікувалося, що Україна втратить половину ВВП. Проте, завдяки фінансовій допомозі союзників, а також збільшення держ.витрат та звільнення раніше окупованих територій країни зменшили падіння ВВП до 29%. Водночас українська економіка стикається з проблемами недоотриманих податків, браку робочої сили та тиску на пенсійну систему так, як велика кількість економічно активного населення була змушена виїхати за кордон. [22]

Інвестиційна привабливість України значно знизилася після початку широкомасштабної війни через високі ризики та нестабільність прибутковості. За даними InVenture, обсяг угод злиття й поглинання (M&A) в Україні, включаючи технологічний сектор, у 2022 році становив \$305 мільйонів, що в 9 разів менше, ніж у 2021 році (\$2,7 мільярда).

Україна є важливим експортером сільськогосподарської продукції, але для подальшого розвитку потрібні прямі іноземні інвестиції. Війна, розпочата Росією, спричинила серйозні економічні труднощі. Станом на лютий 2023 року прямі збитки досягли \$143,8 млрд, а потреби у відновленні оцінюються Світовим банком у \$411 млрд. Прямі іноземні інвестиції є ключовими для забезпечення стійкого розвитку, створення нових робочих місць та довгострокової стабільності. Україна має значний потенціал для залучення інвестицій завдяки розвиненій інфраструктурі, доступу до ринків і високотехнологічному сектору.

Таблиця 2.1 – Інвестиційна діяльність України 2014-2023рр [47]

Роки	ПП в Україну		ПП з України		Сальдо	
	Сума	Зміна (+/-)	Сума	Зміна (+/-)	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92.7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236.1%
2016	3810	4268	16	67	+3794	-1032.2%
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2.9%
2018	4455	763	-5	-13	+4460	21.1%
2019	5860	1405	648	653	+5212	16.9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%
2021	6687	7555	-198	-280	+6885	-824.7%
2022	1152	-5535	529	727	+623	-91.0%
2023	4247	3095	42	-487	+4205	575.0%

- без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)

Аналізуючи дані з таблиці, можна зазначити, що зовнішньоекономічні показники України демонструють важливі тенденції та динаміку інвестиційного процесу. Перш за все, варто звернути увагу на потік прямих інвестицій (ПІІ) в Україну та з України.

З 2014 по 2019 рік спостерігалася загальна тенденція зростання ПІІ в Україну. Особливо помітні зміни були в 2019 році, коли ПІІ в Україну зросли на 1405 млн (що становить 16.9% збільшення), але в 2020 році відбувся різкий спад (-6728 млн, -118.2%). Це свідчить про нестабільність інвестиційного клімату та можливі ризики, що впливають на залучення інвестицій.

Також слід зазначити тенденцію вибуття ПІІ з України. Хоча до 2019 року спостерігалася загальна тенденція зростання вибуття, особливо помітне у 2016 році, коли вибуття ПІІ збільшилося на 4268 млн, в 2020-2021 роках відбулися різкі падіння (-6728 млн у 2020 році та -7555 млн у 2021 році). Це може свідчити про нестабільність та недостатню привабливість інвестиційного середовища.

Далі, сальдо прямих інвестицій (різниця між витратами та надходженнями) відображає загальну балансованість зовнішньоекономічних відносин. З 2014 по 2022 рік спостерігалися значні зміни у сальдо, особливо в 2016 та 2020 роках, коли відбулися суттєві нерівноваги (-1032.2% та -118.2% відповідно). Це вказує на те, що зовнішньоекономічна активність України має велику динаміку та варіативність.

Відносне відхилення сальдо також важливо враховувати, оскільки воно показує відносну зміну сальдо у порівнянні з попереднім періодом. Наприклад, у 2021 році відносне відхилення сальдо становило -824.7%, що свідчить про значні зміни у зовнішньоекономічному середовищі.

Загалом, ці дані підкреслюють нестабільність інвестиційного клімату та зміни в зовнішньоекономічній динаміці України, що вимагають уважного аналізу та управління для забезпечення стабільного економічного розвитку країни.

У 2022 році спостерігалася практично повна зупинка реальних інвестицій в Україну. За період з трьох кварталів цього року в країну надійшло лише \$190 млн прямих іноземних інвестицій, при цьому з неї було виведено \$159 млн капіталу. Це призвело до позитивного сальдо інвестицій на рівні приблизно \$31 млн, що, хоч і не є втратою, але для української економіки є дуже невеликою сумою.

У 2023 році обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну становив \$4,25 млрд за даними Національного банку. Це в 7,6 разів перевищує показник 2022 року, але на 42% менше, ніж у 2021 році. У цілому, обсяг інвестицій у 2022 році повернувся до рівня 2016-2018 років, коли регулярно надходили суми від \$3,7 до \$4,7 млрд щорічно. Однак це не обов'язково означає зростання реального інвестування з-за кордону, оскільки більшість припливу капіталу відображає роботу внутрішнього бізнесу, що реінвестує свої прибутки.

За напрямками, у 2023 році \$3,8 млрд були вкладені у капітал, а \$0,5 млрд — у боргові інструменти. Практично всі інвестиції у цьому році припали на капітал українських компаній, з яких майже \$3,2 млрд — це реінвестування прибутку. Це пояснюється обмеженнями на виведення капіталу, зокрема репатріацію дивідендів, що змушує компанії реінвестувати заробіток у свою діяльність. Сума реінвестованих доходів у 2023 році значно перевищувала показники 2022 року, але залишалася на 36% нижчою, ніж у 2021 році.

У 2023 році \$3,8 млрд інвестицій були спрямовані участі в капіталі, а \$0,5 млрд — в боргові інструменти, що становить понад 90% загального обсягу вкладень. З цієї суми майже \$3,2 млрд представляють реінвестування прибутку. Це пояснюється обмеженнями на виведення капіталу з України, включаючи репатріацію дивідендів. Таким чином, компанії, які мають прибуток, але не можуть його розподілити серед власників, реінвестують ці кошти в бізнес.

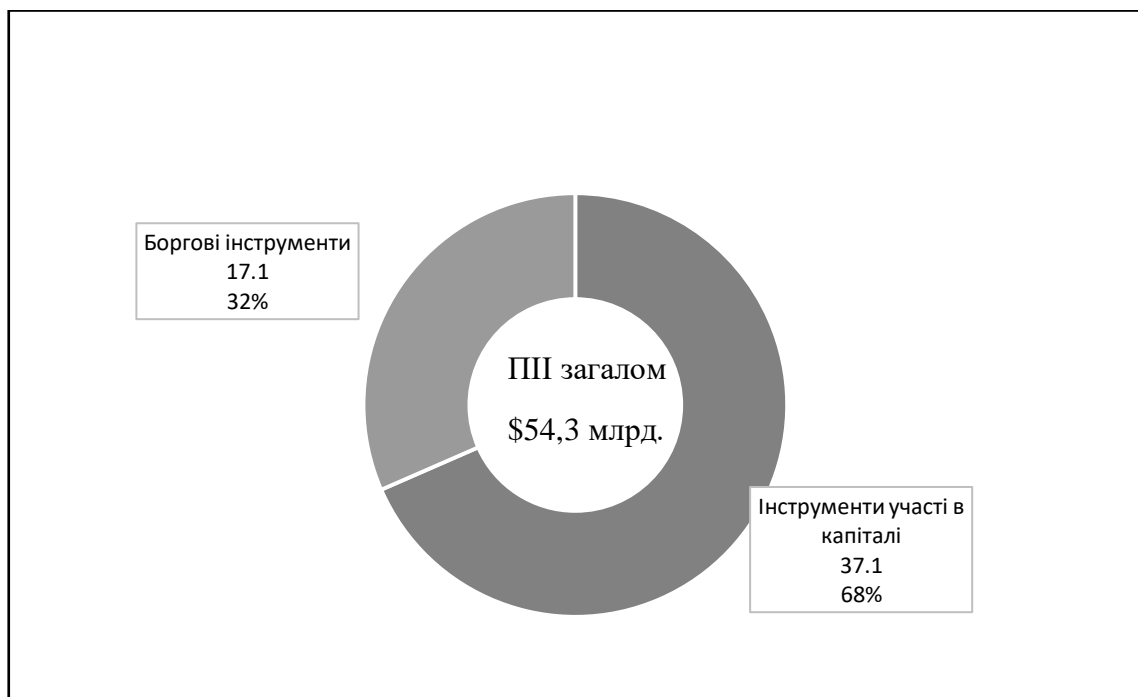

Рисунок 2.1 - Накопичений запас ПІІ станом на 1 січня 2024 року, млрд.дол. Спрямованість Інвестицій [38]

Згідно з результатами 2023 року, \$37,1 млрд (68,4%) були вкладені в капітал компаній і підприємств, тоді як понад \$17,1 млрд (31,6%) склали інвестиції в боргові інструменти.

Що це показує? Очевидно, іноземні інвестори залишаються обережними щодо вкладень в Україну. Це зрозуміло, оскільки ризики, пов'язані зі збройним конфліктом, залишаються високими, що не лише ускладнює управління бізнесом, але й утруднює прогнозування повернення інвестицій у найближчому майбутньому.

Власники вже працюючих підприємств не покидають країну, це відображається у зростанні реінвестицій. Загальна бізнес-активність залишається на прийнятному рівні. За результатами свіжого опитування підприємств, Індекс очікувань ділової активності (ІОДА) у березні зріс на 4,5 пункту порівняно з лютим, до 52 пунктів.

Ключовим фактором для активного залучення іноземних інвесторів є завершення бойових дій. За оцінками податкового комітету парламенту, для стійкого відновлення після війни Україні необхідно залучати щорічно

щонайменше \$10-15 млрд прямих іноземних інвестицій, що є реальним показником.

Зараз основний інтерес інвесторів зосереджений переважно у таких галузях, як військово-промисловий комплекс, виробництво будматеріалів, сільське господарство та FMCG (продукти споживчого попиту). Ці галузі продовжують розвиватися та приносити прибуток навіть у період війни.

Також важливо врахувати Індекс інвестиційної привабливості України, який з 2008 року вимірюється European Business Association (EBA). Для формування цього індексу проводять опитування представників бізнесу за шкалою: 1 бал означає дуже погані інвестиційні перспективи, 3 бали – нейтральна оцінка, а 5 балів – дуже хороші перспективи для інвесторів.[30]

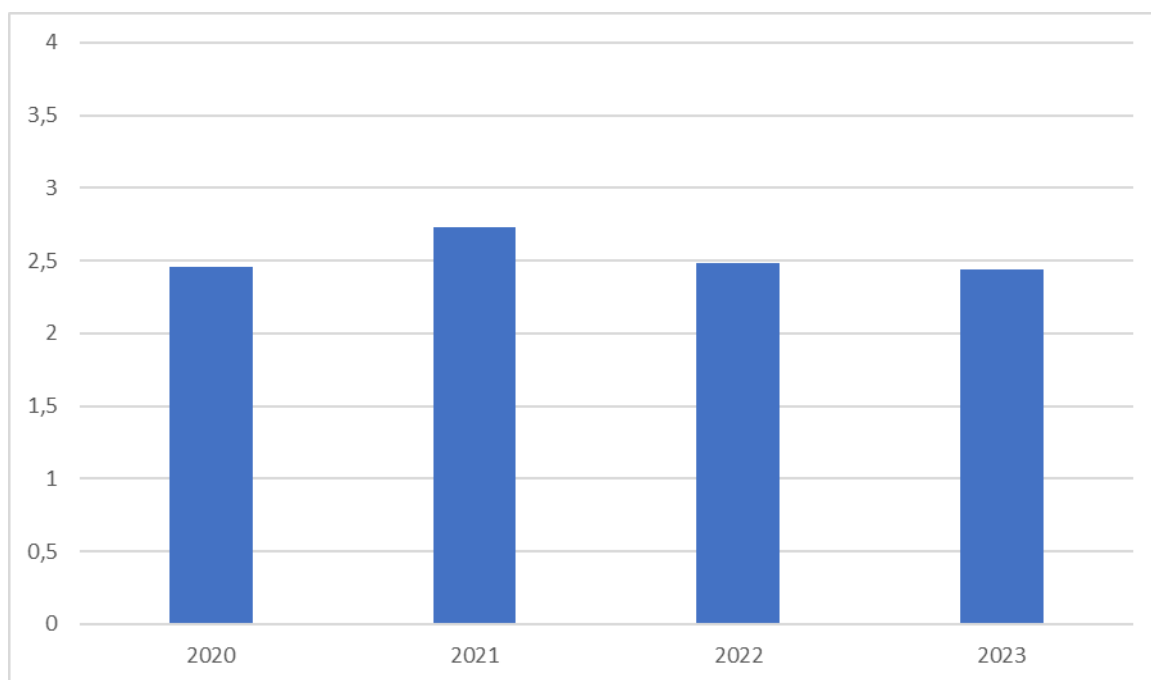

Рисунок 2.2 – Інтегральний показник Індeksu інвестиційної привабливості України 2020-2023рр. [30]

Інтегральний показник Індeksu інвестиційної привабливості України в 2023 році трохи знизився, до 2,44 балів з 5 можливих (у другій половині 2022 року цей показник становив 2,48 балів), згідно з новими дослідженнями, проведеними Європейською Бізнес Асоціацією при підтримці Gradus Research.[30]

Хоча CEO компаній-членів Асоціації залишаються в основному негативно настроєними щодо поточного інвестиційного клімату у 2023 році, проте кількість

топ-менеджерів, які вбачають вигоди у нових інвестиціях в Україну, зросла майже вдвічі.

Наразі більшість (84%) директорів компаній-членів Асоціації вважають інвестиційний клімат незадовільним. Однак серед них зменшилась кількість тих, хто вважає його дуже негативним – з 37% до 24%. Щодо нейтральної оцінки поточного інвестиційного клімату, 7% топ-менеджерів її висловлюють, а ще 9% вбачають його дещо сприятливим.[30]

Рисунок 2.3 -Інфографіка: Європейська Бізнес Асоціація[30]

Попри війну, 32% вважають, що Україна залишається привабливою для нових інвесторів (рік тому так думали 17% опитаних). Також 57% компаній, які вже діють на українському ринку, мають намір інвестувати під час конфлікту, а 79% готові приєднатися до процесу відновлення.

Оцінка динаміки інвестиційного клімату за попередній рік є помірною. Приблизно половина опитаних (48%) відмічають погіршення, 39% стверджують, що значних змін не відбулося, а 13% вважають, що ситуація покращилась. На найближчі півроку 38% очікують подальшого погіршення, 48% вважають, що нічого суттєвого не зміниться, а 14% передбачають покращення.[30]

Рисунок 2.4- Інфографіка: Європейська Бізнес Асоціація[30]

Військова агресія Росії, корупція та недоліки у судовій системі продовжують залишатися основними негативними факторами для інвестиційного клімату. У той же час позитивною зміною вважається надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, дерегуляційні заходи та цифрові ініціативи в державному секторі.

"Оцінки топ-менеджерів часто відображають емоційний настрій та залежать від багатьох факторів, включаючи ситуацію на військовому фронті. Незважаючи на деякий песимізм у поточних оцінках та прогнозах щодо інвестиційного клімату, ми спостерігаємо позитивні зміни, такі як зростання кількості компаній, готових інвестувати в Україну під час війни. Також важливо відзначити збільшення кількості компаній, які вбачають вигоди у нових інвестиціях в країну. Це безперечно пов'язано із нашими євроінтеграційними зусиллями та позитивними сигналами від європейських союзників, що підтримують європейську перспективу України", - зазначила Анна Дерев'янка, виконавча директорка Європейської Бізнес Асоціації.[30]

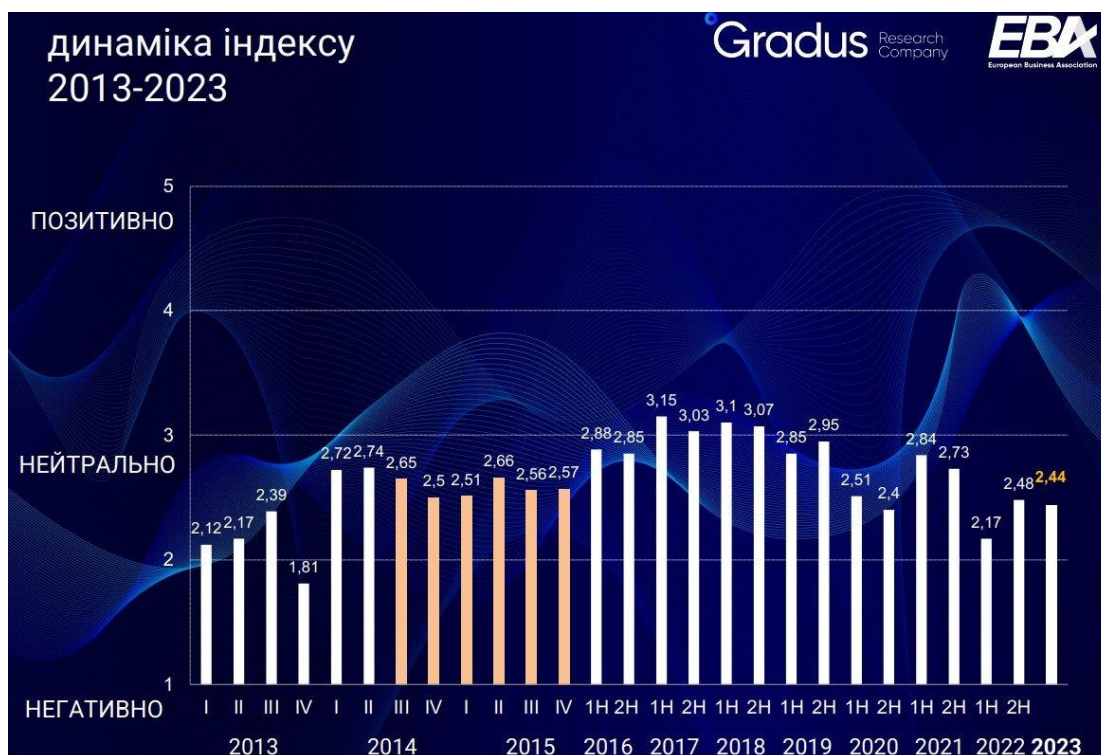

Рисунок 2.5 - Інфографіка: Європейська Бізнес Асоціація[30]

Дослідження "Індексу інвестиційної привабливості України" проводяться ЄБА з 2008 року. За цей час індекс ніколи не досягав позитивного рівня (вище 4 балів). У цьому дослідженні взяли участь 85 директорів найбільших міжнародних та українських компаній.

Аналітики показують, що іноземні компанії інвестують в Україну переважно з практичних міркувань. Вони заробляють кошти на нашому ринку і, маючи досвід та знання про український ринок, розуміють специфіку роботи та ризики, пов'язані з безпекою. Це робить їхні інвестиції стабільними навіть у складних умовах, що присутні під час конфлікту.

Проте, існують деякі проблеми, які ускладнюють інвестиційний клімат в Україні. Одна з найбільших перешкод - обмеження на валютні операції. Навіть після останніх кроків у напрямку валютної лібералізації, залишаються обмеження на обслуговування боргів, виплату дивідендів та інші операції. Це ускладнює можливість реінвестування та відтоку капіталу, що є важливим для розвитку економіки.

Крім того, існують проблеми з рівнем захисту прав власності, бюджетно-податковою політикою та свободою переміщення фінансових ресурсів. Ці

фактори також впливають на рішення інвесторів щодо вкладення коштів в Україну. Необхідно працювати над вирішенням цих проблем, щоб зробити інвестиційний клімат в країні більш привабливим для іноземних компаній і сприяти стабільному розвитку економіки.

Таким чином, важливо підтримувати роботу з іноземними інвесторами, надаючи їм впевненість у стабільності та надійності інвестиційного середовища, а також зміцнюючи законодавчу базу та інституційну підтримку для розвитку бізнесу в Україні.

Україна, як країна з великим потенціалом у сфері інновацій та технологій, отримала визнання за успішні інвестиційні проекти у період з 2020 по 2023 роки. Цей період був ключовим для розвитку української економіки та підтримки інноваційних стартапів з великим потенціалом.

Один з прикладів успішного інвестиційного проекту в Україні - це компанія Trinetix. У 2020 році відомий венчурний фонд Hurra інвестував \$10 млн у цю IT-сервісну компанію. Trinetix сприяє розвитку підприємств та стартапів по всьому світу та залишається конкурентоспроможним на ринку IT. Інвестиції в Trinetix підтверджують успішність українських технологій та підвищення довіри до українських IT-компаній.

Інший приклад успішного інвестиційного проекту - це RevMyWork, платформа для отримання цінного фідбеку та порад для покращення контенту. Заснована українським стартапом, вона залучила понад \$100 000 у pre-seed-інвестиціях від бізнес-ангелів. RevMyWork дозволяє користувачам монетизувати свій досвід та отримувати кошти за надання фідбеку, що є інноваційним підходом у сфері контенту та маркетингу.

Компанія Rollstack також є успішним інвестиційним проектом, який заклав Seed-раунд на суму \$1,9 млн за підтримки українського венчурного фонду Roosh Ventures. Rollstack розробила платформу для автоматизації створення та оновлення бізнес-оглядів, презентацій та інших видів презентацій. Інвестиції у Rollstack вказують на успішну реалізацію ідеї автоматизації та підвищення ефективності бізнес-процесів.

Skyworker - ще один успішний український стартап, який вижив під час складних умов воєнних та економічних турбулентностей. Команда Skyworker розробила платформу для пошуку роботи в сфері IT, що отримала значну популярність серед розробників. Інвестиції у Skyworker підтверджують високий потенціал українських стартапів у важких умовах і здатність адаптуватися до різних ситуацій.

Крім стартапів, український бізнес також успішно використовує блокчейн технології для оптимізації процесів у різних сферах, таких як логістика, медицина, нерухомість та цифрова ідентифікація. Наприклад, криптобіржа WhiteBIT здійснює успішну діяльність на міжнародному ринку, підтверджуючи переваги технології блокчейн у фінансовій сфері.

Україна відзначається успішними інвестиційними проектами у період з 2020 по 2023 роки, що підтверджується прикладами Trinetix, RevMyWork та Rollstack. Ці компанії представляють різноманітні сфери інновацій та технологій, які активно розвиваються в Україні. Інвестиції у ці проекти сприяють не лише їхньому успішному розвитку, а й стимулюють інноваційну екосистему країни, привертаючи увагу світових інвесторів до українського ринку.

Успішні інвестиційні проекти в Україні свідчать про великий потенціал країни у сфері інновацій та технологій. Наявність стартапів з високим рівнем конкурентоспроможності та підтримка їхнього розвитку інвесторами вказують на перспективні можливості для майбутнього росту української економіки.

2.2 Стан та потенціал галузей для інвестицій

Кожна сфера економіки відіграє важливу роль у розвитку країни і суспільства. Україні потрібно визначити перспективні галузі для збереження

економічних показників, створити умови для економічного зростання після війни, а також правильно розподілити інвестиції.

Уряд України визначив ключові сегменти з високим рівнем інвестиційної привабливості та потенціалом розвитку:

1. Енергетичний сектор.
2. Аграрний та продовольчий сектори.
3. Транспорт та логістика.
4. Сфера критичних матеріалів.
5. Інформаційні технології.
6. Машинобудування.

Ці сегменти вже сприяють економічному зростанню і мають потенціал для подальшого розвитку. Розвиток цих галузей дозволить Україні вирішувати глобальні проблеми, такі як голод і кліматична криза, і стати менш залежною від зовнішніх постачань, включаючи російський експорт.

У перший рік військових дій економіка України зазнала падіння на 30%, але пізніше відновила на 2,2%. Проте, для повного відновлення економіки потрібно ще більше інвестицій та швидшого зростання.[3]

Сільське господарство відіграє важливу роль у формуванні експортних потоків. У 2021 році експорт сільськогосподарської продукції склав \$27,8 млрд, що становить 41% загального обсягу експорту України. Сектор сільського господарства також забезпечує робочі місця для приблизно 14% населення країни.

Україна, завдяки своїм природним умовам - помірному клімату, родючим ґрунтам та достатнім опадам, є ідеальним місцем для сільськогосподарського виробництва. Країна є лідером у виробництві та експорті сільськогосподарської продукції: перше місце виробництва соняшникової олії та шроту соняшника, третє місце у виробництві ріпаку та експорті ячменю, а також четверте місце серед експортерів кукурудзи. Це створює потужні можливості для інвестицій у сільське господарство, навіть у періоди військових конфліктів.[41]

Наразі основною метою є забезпечення необхідних обсягів експорту, що допоможе не лише покращити економічну ситуацію в країні, але й забезпечити

світовий ринок продовольством. Для цього необхідно відновити пошкоджені зерносховища, збудувати нові, покращити залізничні перевезення та відновити пошкоджені машини та обладнання. Інновації у секторі передбачають глибоку переробку культур, яка підвищить продуктивність та якість виробництва.

Інвестування в сектори енергетики та аграрії вже є актуальним на місцевому рівні, і ці галузі продемонстрували стійкість під час складних умов. Використання відновлювальних джерел енергії та технологічні інновації в аграрному секторі є ключовими для подальшого розвитку і збереження стійкості української економіки.

Система транспорту та логістики є основою для функціонування практично всіх галузей економіки. Унаслідок вторгнення Росії були практично припинені можливості експорту, особливо зернових, через складнощі у сухопутних перевезеннях, що негайно позначилося на логістичній діяльності.

Україна зараз контролює більшість морських портів, що дозволяє здійснювати морські перевезення, не зважаючи на підвищені ризики та загрози. Цей напрямок транспорту має великий потенціал для розвитку, оскільки до конфлікту це був ключовий шлях для експорту.

Вантажні перевезення по залізниці також зазнали збитків через війну, що призвело до великих втрат для українських підприємств. Наявні тарифи на ці перевезення зросли на 70% після втрат Укрзалізниці у перший рік конфлікту, але зараз їх знизили до 30%, що все ще залишається високим для бізнесу в аграрному секторі.[28]

Авіап перевезення були практично припинені через війну, а інфраструктуру аеропортів частково руйновано. Однак у кінці 2023 року оголошено про можливе відновлення деяких авіарейсів у 2024 році.

Сьогодні обидва сектори, транспорт і логістика, і їх клієнти пристосувались до умов війни і знаходять нові шляхи для експорту. Це демонструє великий потенціал для подальшого розвитку, особливо в період відновлення після війни. Українські компанії втримують інвестиційну привабливість і вже реалізують міжнародні проекти.

Металургія завжди вважалася однією з найпривабливіших для інвесторів і займала значну частку українського експорту. Згідно з даними Держстату, в останні роки цей сектор складав близько 20% від загального експорту країни.

У 2015-2016 роках інвестиції в залізну руду та сталь суттєво знизилися через першу хвилю російської агресії. Однак, завдяки активізації інвестиційних програм, щорічно в основний капітал вдалося залучити майже \$1,5 млрд.[41]

Останніми роками українська металургія поступово модернізується, що дозволило підвищити виробництво продукції з більшою доданою вартістю. Металургійні підприємства впровадили низку інноваційних технологій, що підтверджується статистичними даними про розвиток галузевих компаній.

Одним із найбільш перспективних інвестиційних проектів є "зелена сталь". Україна має великий потенціал для підтримки розвитку та переходу на вуглецево-нейтральні технології виробництва сталі, оголошені країнами Європейського Союзу. До сприятливих факторів належать:

- Значні родовища залізної руди.
- Високорозвинені потужності для збагачення.
- Доступність енергії.
- Наявність необхідної інфраструктури для транспортування водню.
- Зручне географічне положення.[3]

Фактично, Україна має всі передумови для того, щоб стати одним із провідних постачальників заліза прямого відновлення та інших важливих ресурсів для виробничого ланцюга.

Війна серйозно вплинула на українську металургію. Через російську агресію держава втратила контроль над двома найбільшими металургійними комбінатами, зокрема ММК ім. Ілліча та "Азовсталь", які раніше забезпечували близько 40% виробництва металопрокату. Багато родовищ залізної руди зараз знаходяться на неконтрольованих територіях або були сильно пошкоджені внаслідок бойових дій.[41]

Складна логістика, обмежена кількість портів для експорту металургійної продукції та проблеми з залізничними перевезеннями створюють серйозні перешкоди для відновлення експорту.

Попит внутрішній та на світових ринках також зазнає впливу через замороження багатьох промислових та інфраструктурних проектів. Проте навіть за таких умов, українська металургія може мати позитивні перспективи як сектор зростання економіки. Необхідно відновити галузь після війни, що сприятиме стабільності в економіці та позитивно вплине на експорт.

У передвоєнний період Україна займала 11-е місце в рейтингу ІТ-секторів серед країн Європи з середнім рівнем доходу. Інформаційні технології відігравали ключову роль у експорті послуг, що становило понад 4% від національного ВВП у 2021 році. За даними на 2021 рік, обсяг експортних доходів з послуг склав майже \$6,9 млрд.[12]

Ця галузь є високопопитною як серед підприємців, які активно запускають нові компанії, так і серед фахівців, включаючи тих, хто змінив свою кваліфікацію за останні роки. На українському ринку ІТ-технологій діє понад 5 тисяч компаній, включаючи унікальні стартапи. Останній десятирічний період свідчить про стрімкий ріст кількості спеціалістів у цій галузі.

Україна наразі налічує понад 2 тисячі компаній у сфері технологій та стартапів. За останні кілька років спостерігається вражаюче зростання цієї галузі, з особливим приростом інвестицій з 2014 по 2019, а також з 2020 по 2021. Зараз 40% цих інвестицій призначені для роботи на міжнародному рівні, а решта 60% — на внутрішньому.[13]

На сьогоднішній день існує кілька негативних чинників, що впливають на цей ринок:

- Велика міграція кваліфікованих кадрів за кордон.
- Розрив контрактів з клієнтами.
- Зростаюча загроза кібербезпеки.
- Потреба в додатковому фінансуванні для розвитку та діяльності.

Також, сектор ІТ та стартапів стикається з проблемами обмеженого доступу до зовнішніх інвестицій та залучення клієнтів через недостатню кількість кваліфікованих працівників. Якщо отримає достатнє фінансування та доступ до зовнішніх програм інвестицій, цей сектор може стати ключовим у відновленні української економіки. Ефективна система захисту прав власності також важлива для його розвитку.

Після війни, попит на послуги у сфері безпеки та оборонної промисловості залишиться високим. Розвиток обороноздатності та новітні технології в цій галузі матимуть велике значення для країни та привертають інвесторів.

Також, будівельна сфера залишається привабливою для інвестицій після війни. Попит на будівельні послуги буде швидко зростати, включаючи ремонт інфраструктури та нові будівельні проекти. Стабільна ситуація дозволить розпочати та завершити різноманітні проекти.

Медичний сектор також буде важливим після війни, з очікуваним зростанням попиту на медичні послуги. Інновації та інвестиції допоможуть йому стати ключовим гравцем у відновленні країни.

2.3 Регіональний аспект залучення інвестицій

В жовтні 2023 року армією РФ було окуповано 109 тис. кв км території України. Це 18,05% від загальної площі країни (603 тис. 628 кв км).[16]

Таблиця 2.2 – Окуповані території України[16]

Область	Окупована площа	Відсоток окупації
Автономна республіка Крим	26,9 тис. кв км	100%

Донецька	15,07 тис. кв км	57%
Луганська	26,3 тис. кв км	98%
Запорізька	19,6 тис. кв км	73%
Херсонська	20,5 тис. кв км	близько 72%
Харківська	630 кв км	близько 2%

Поточна ситуація показує, що промислові райони, що перебувають у статусі окупованих, мають значні природні ресурси. В 2014 році видобуток вугілля в Україні зменшився на 35%, оскільки 115 з 150 вугільних шахт були розташовані на тимчасово окупованих територіях.

В лютому 2022 року, перед початком повномасштабної війни, Центр економічних і бізнес-досліджень (CEDR) розрахував втрати України внаслідок війни з Росією. З 2014 по 2020 рік збитки у виробництві склали 280 млрд доларів, або до 40 млрд доларів щорічно, що становить 19,9% довоєнного ВВП України.

Анексія Криму у 2014 році викликала втрати в Україні на рівні 58 млрд доларів ВВП. Війна на Донбасі обійшлася Україні у до 14,6 млрд доларів щорічно з 2014 по 2020 рік. Загальні втрати капіталу в Криму та на Донбасі від зруйнованих активів CEDR оцінив у 117 млрд доларів.[41]

Наразі спостерігаються глобальні зміни у бізнес-привабливості територій України.

Динаміка реєстрацій бізнесу в регіонах під час повномасштабної війни (березень-квітень 2022 року)

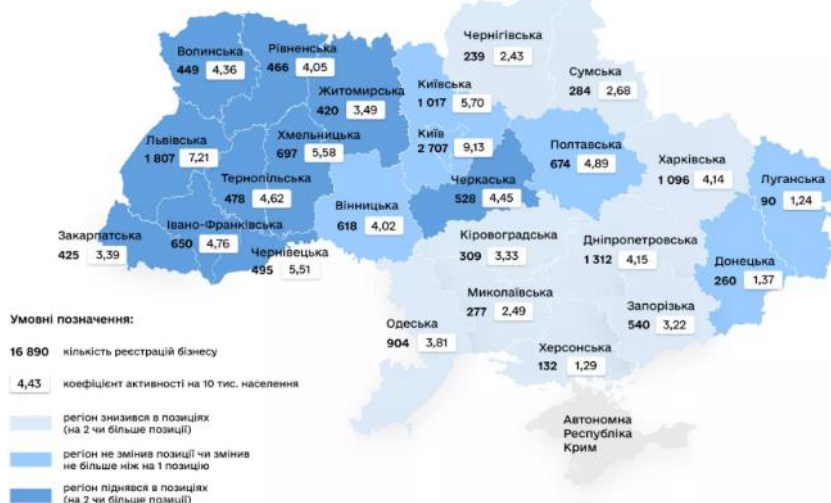

Рисунок 2.7- Динаміка реєстрації бізнесу в регіонах станом на березень-квітень 2022 року[16]

Під впливом повномасштабного вторгнення 80% регіонів змінили свої позиції в умовному рейтингу.

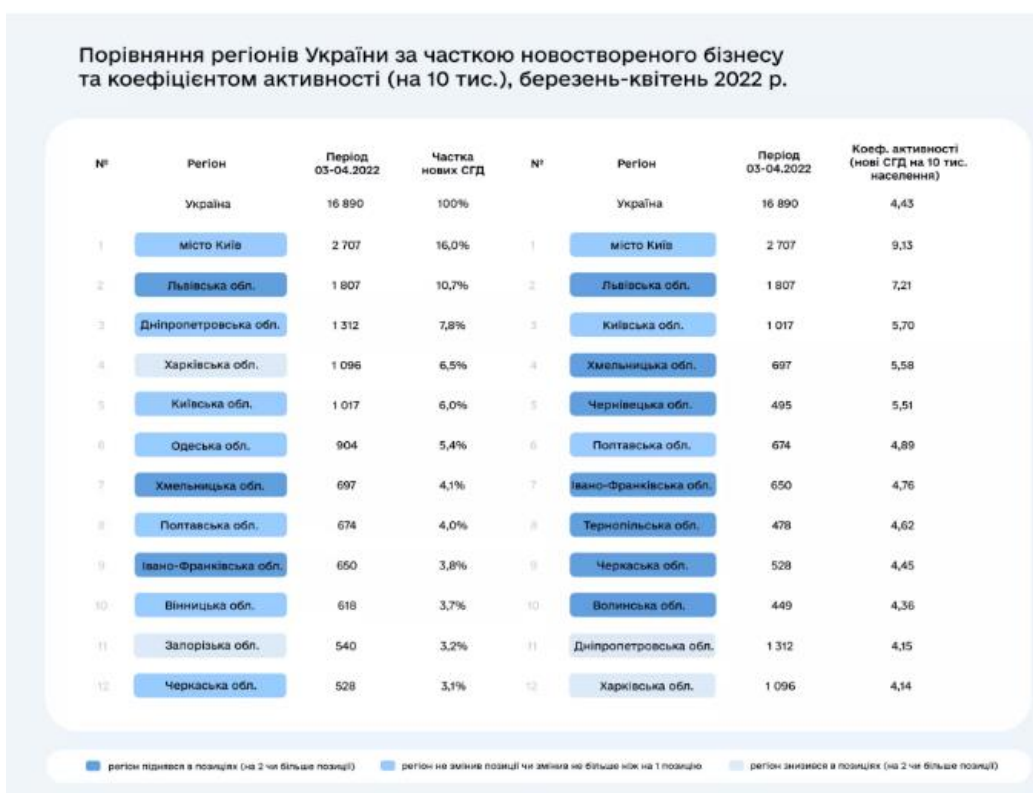
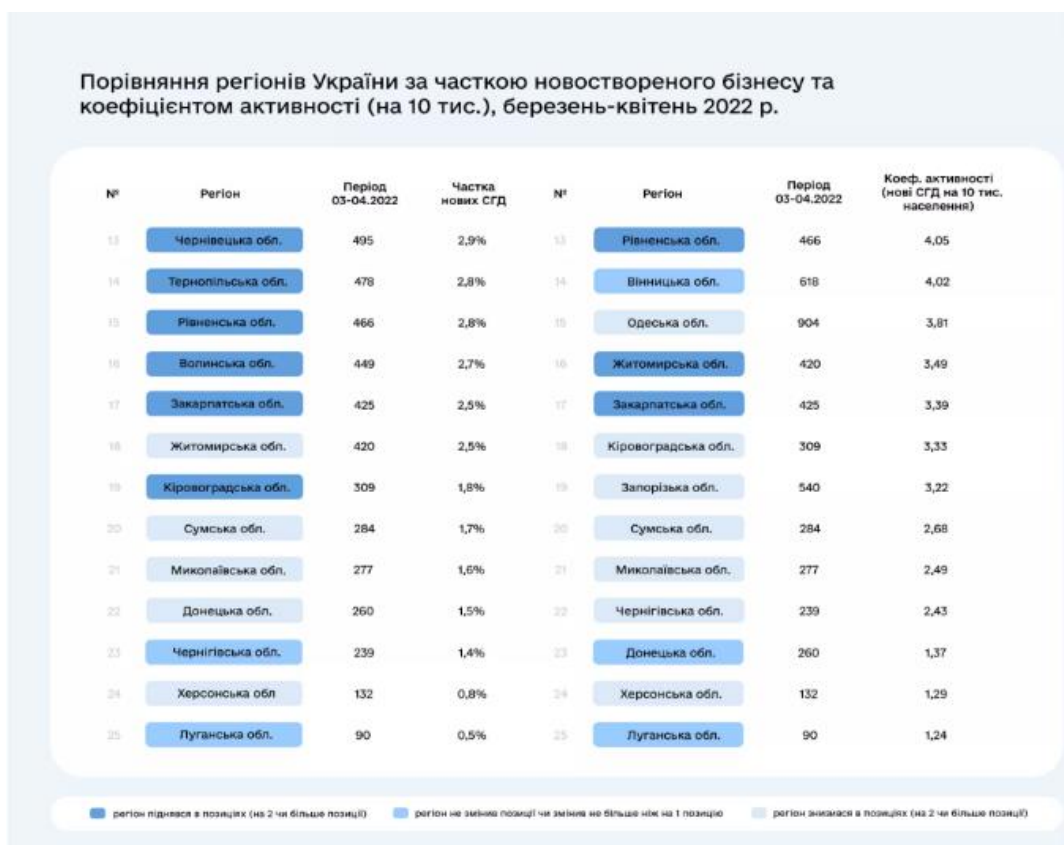

Рисунок 2.8 – Порівняння регіонів України за часткою новоствореного бізнесу[16]

Продовження рисунку 2.8[16]

Зрозуміло, що в районах північно-східного та південного України, де тривають бойові дії, ситуація погіршується, у той час як західні області показують протилежну динаміку. У Донецькій та Луганській областях, де війна триває вже 8 років, ситуація майже не змінилася.

Повний масштаб війни суттєво вплинув на ділову активність таких регіонів:

- Сумська (звалення з 14 на 20 позицію)
- Миколаївська (зменшення з 12 на 21 позицію)
- Херсонська (зниження з 11 на 24 позицію)

У той же час, значні покращення відбулися у правобережних областях:

- Тернопільська (підвищення з 20 на 8 позицію)
- Черкаська (зростання з 18 на 9 позицію)
- Івано-Франківська (покращення з 16 на 7 позицію)
- Рівненська (підвищення з 22 на 13 позицію)

У регіональному контексті, більшість підприємств переїхали до наступних областей: • Львівська область - 24%; • Закарпатська - 14,5%; • Чернівецька - 9,8%; • Івано-Франківська - 8,3%; • Хмельницька - 7,3%; • Тернопільська - 6,3%. [16]

Регіони, які привертають більшість підприємницької активності, утворюють умовну десятку лідерів: 1 місце — м. Київ, який залишається лідером за абсолютними показниками. Однак тримісячна динаміка розвитку бізнесу в Києві та Львівській області показує, що столиця може втратити свою домінуючу позицію, а інші регіони з привабливішими умовами для бізнесу можуть успішно конкурувати з нею. Частка Києва у новозареєстрованих бізнесах зменшилася з 17,5% до 16%, тоді як Львівська область збільшила свою частку з 6,5% до 10,7%. 2 місце — Львівська область (помітне підвищення з 5 на 2 позицію) 3 місце — Київська область (зниження з 2 на 3 позицію) 4 місце — Хмельницька область (зменшення з 2 на 4 позицію) 5 місце — Чернівецька область (підвищення з 10 на 5 позицію) 6 місце — Полтавська область (без змін) 7 місце — Івано-Франківська область (вперше увійшла до топ-10, піднявшись з 16 на 7 позицію) 8 місце — Тернопільська область (вперше увійшла до топ-10, піднявшись з 20 на 8 позицію) 9 місце — Черкаська область (вперше увійшла до топ-10, піднявшись з 18 на 9 позицію) 10 місце — Волинська область (вперше увійшла до топ-10, піднявшись з 17 на 10 позицію)[16]

Деякі причини цих змін, як наприклад, розташування, бізнес-клімат місцевості, що був сформований ще до початку війни, інфраструктура для підприємств, є очевидними. Але важливу роль відіграють також інтеграція ВПО у громади, залучення людей до економічного розвитку в нових для них умовах. Постає питання ефективності співпраці військових адміністрацій з місцевими громадами, а також наскільки ефективно діють підрозділи ТРО так, як питання безпеки громад є надважливим в наш час.

Ці зміни в діловому середовищі свідчать про складну ситуацію в регіонах, де війна має довгостроковий характер, та про активний розвиток та перспективи для інших областей, які здатні залучати нові бізнес-ініціативи та створювати сприятливі умови для підприємництва.

2.4 Роль державних програм та ініціатив у залученні іноземних інвестицій

У сучасній українській економічній обстановці інвестиційна діяльність стикається зі значними складнощами. Для успішної інвестиційної стратегії необхідно розробити ефективний механізм, який би поєднав приватне та державне інвестування. Це дозволить оптимізувати взаємодію між різними учасниками інвестиційного процесу. Також важливо створити відповідну законодавчу базу та впровадити регулятивні заходи, які б контролювали інвестиційні процеси на різних рівнях - від окремих компаній до національної економіки в цілому.

Інвестиції є ключовим інструментом для формування мікро- та макроекономічних пропорцій, які визначають темпи економічного зростання. Держава має визначати обґрунтовані економічні механізми та нормативи для ефективного використання інвестицій. Розвиток української економіки потребує урахування загальних закономірностей у сфері інвестиційної діяльності, але також враховує нові важливі аспекти, що виникають у зв'язку зі змінами економічних пріоритетів.

Інвестиції направлені на збільшення реального капіталу суспільства, яке включає розширення або модернізацію виробничих потужностей, витрати на освіту, наукові дослідження та підготовку кадрів. Ці витрати є інвестиціями в "людський капітал", які набувають все більшого значення у сучасній економіці.

У світовій практиці сприятливий інвестиційний клімат забезпечується за допомогою різноманітних заходів, таких як податкові пільги, кредитування, державні субсидії, що сприяють створенню підприємств з іноземними інвестиціями та залученню міжнародних концернів. Держава має визначити

пріоритетність, ефективність та швидку окупність своїх інвестицій для стимулювання економічного зростання та розвитку.

Необхідно вдосконалити організаційну систему контролю та руху державних інвестиційних коштів для більш ефективного використання інвестиційного потенціалу.

Проблема інвестицій в Україні лишається однією з найскладніших і найважливіших. Ефективна стратегія державного інвестування може значно полегшити структурні зміни в економіці, зменшити безробіття, зберегти науково-технічні можливості виробництва та прискорити інтеграцію України в розвинені країни. Інвестиції мають безпосередній вплив на зростання ВВП та, відповідно, на економічний розвиток країни, оскільки майбутнє багатство формується сьогоденніми інвестиціями.

Для привернення стратегічних інвесторів до української економіки та підвищення інвестиційної привабливості країни, був прийнятий Закон України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями". Однак, у серпні 2023 року був ухвалений Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями", який набрав чинності.[45]

Метою цього Закону є спрощення умов для успішної реалізації проектів із значними інвестиціями, а також удосконалення форм державної підтримки, що допоможе в залучення як внутрішніх та і іноземних інвестицій. Збільшення кількості інвесторів сприятиме активному розвитку регіонів в яких ці проекти будуть реалізовуватися.

Інвестори, які активно працюють в Україні, зіштовхуються з рядом серйозних викликів. Ці виклики можна розділити на два типи: ті, що потребують негайного вирішення у межах щоденних бізнес-операцій, і ті, що пов'язані з етапом післявоєнної відбудови, які створюють значні труднощі, особливо в контексті тривалої участі в проектах.

Усе ж для привернення прямих інвестицій, Україна впровадила спеціальні інвестиційні режими, такі як державні стимули для індустриальних парків та

особливий правовий режим Дія.City. Крім цих комплексних програм підтримки інвестицій, Україна також пропонує різні інвестиційні заохочення для пріоритетних секторів економіки. Деякі з цих заохочень були запроваджені ще до початку війни, а інші - після.[3]

Наприклад, у IT-секторі був ухвалений Закон України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", який впроваджує концепцію віртуальної економічної зони, відомої як Дія.City.

Віртуальна економічна зона Дія.City пропонує різні пільги для своїх резидентів, такі як спеціальний режим оподаткування прибутку підприємств, дозволяючи сплачувати 9% податку на виведений капітал замість стандартних 18%, а також надає право на 0% податок на дивіденди для резидентів, які виплачують їх один раз на 2 роки. Крім того, в Дія.City діє система податкових знижок для інвестицій в українські стартапи та можливість співпраці через "гіг-контракти" з положеннями про нерозголошення та неконкуренцію, а також спрощення для інвесторів у венчурному інвестуванні.

В області індустріальних парків в Україні діє законодавство, включаючи Закон "Про індустріальні парки", та відповідні підзаконні акти, що передбачають широкий спектр заходів для підтримки їхнього розвитку. Ці нормативні акти встановлюють вимоги щодо створення, управління та функціонування індустріальних парків, а також надають ряд стимулів для учасників цих парків.

Наприклад, серед цих стимулів є компенсація відсоткових ставок за кредитами, звільнення від податку на прибуток протягом 10 років при умові реінвестування коштів, а також пільгові ставки земельного податку. Державна підтримка охоплює різні галузі, включаючи переробну промисловість, науково-дослідницьку діяльність, IT та інші.

Практичні приклади індустріальних парків у різних регіонах України демонструють різноманітність цих ініціатив, які орієнтовані на розвиток відповідних секторів промисловості та інфраструктури. Наприклад, у Закарпатті є парки, спрямовані на автомобільну промисловість та деревообробну галузь, а у Кам'янському планується створення логістичного та агропромислового парку.

Також у сільському господарстві діє програма "Доступні кредити 5-7-9%", яка сприяє розвитку сільськогосподарського сектора через фінансову підтримку та рефінансування боргів.

До того ж, уряд впроваджує ініціативу "інвестиційних нянь", яка передбачає податкові та митні пільги для привернення значних інвестицій до України у різні сфери економіки. Хоча ця програма ще не досягла свого повного потенціалу через обставини війни, вона має потенціал стати важливим інструментом для економічного відновлення та розвитку країни.

Деякі сфери потребують удосконалення для збільшення привабливості для інвестицій у післявоєнний період. Спочатку, необхідно забезпечити прозорість у державних закупівлях. Бізнес повинен мати впевненість у чесності цих процесів та їх відповідності найвищим світовим стандартам. Це вимагає подальшого підвищення прозорості, заборону дискримінації умов тендерів та удосконалення механізму оскарження. Такий підхід дозволить бізнесу захищати свої права як перед Антимонопольним комітетом України, так і в суді, якщо виникають сумніви у справедливості або об'єктивності процесу закупівель. Без цього стане важче залучати великі міжнародні компанії до участі в українських тендерах на реконструкцію, проведені державними установами чи компаніями.

Треба збалансувати ефективність закупівель з можливістю оскарження. Наприклад, розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 року № 1178 встановило особливості публічних закупівель в умовах воєнного стану ("Особливості"). Ці зміни передбачають спрощення та скорочення строків проведення закупівель, але також обмежили право на оскарження рішень тендерного комітету. Хоча це може прискорити закупівлі в умовах воєнного стану, необхідно переглянути ці процедури після завершення конфлікту.[46]

Далі, слід удосконалити державно-приватне партнерство, забезпечивши його вигідність для обох сторін. Це допоможе підвищити довіру бізнесу та зробить країну більш привабливою для інвестицій. Зокрема, важливо зберегти право власності приватного партнера на створені чи реконструйовані об'єкти до закінчення терміну договору про партнерство.

Паралельно з цим, інвесторам слід уважно розглядати деякі ключові аспекти для ефективного захисту своїх інвестицій. Перед вкладенням коштів в Україну важливо провести передінвестиційний аудит (due diligence), особливо оглянувши історичні ризики, що можуть вплинути на угоду. Також слід дбати про належне регулювання правових відносин у спільних підприємствах, включаючи розробку акціонерної угоди та іншої необхідної документації.

Загалом, ефективне правове середовище, розширення прозорості в державних процесах та збалансоване державно-приватне партнерство є ключовими факторами для успішної інвестиційної діяльності в Україні

3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

3.1 Огляд ключових галузей, які потребують відновлення після конфлікту

За оцінками уряду України, Європейської комісії та Світового банку, відбудова та відновлення України коштуватиме щонайменше 349 мільярдів доларів. Майже третина цього фінансування знадобиться протягом наступних півтора-трьох років. За словами авторів звіту, Forbes склав топ-10 сфер, які вимагають найбільших інвестицій у відновлення.

Майже третина цих коштів, або 105 мільярдів доларів, уже потрібна протягом наступних півтора-трьох років на підготовку до зими та закупівлю природного газу, ремонт транспорту, забезпечення наступної посадки, термінове відновлення освіти, охорони здоров'я. і підтримка бідних і переміщених осіб.

Згідно зі звітом Світового банку, найбільше від військових дій в Україні постраждали житлове будівництво, транспорт, торгівля та промисловість. Найбільших руйнувань зазнали Донецька, Луганська, Харківська, Київська, Чернігівська та Запорізька області.[1]

Рисунок 3.1 - Скільки потрібно коштів для відбудови України в 2024-2034рр. \$ млрд.[1]

Згідно зі звітом Світового банку, найбільше від військових дій в Україні постраждали житлове будівництво, транспорт, торгівля та промисловість. Найбільших руйнувань зазнали Донецька, Луганська, Харківська, Київська, Чернігівська та Запорізька області. [9]

Які сфери потребують найбільших інвестицій?

Транспортування. На реконструкцію потрібно 73,8 мільярда доларів, з яких 8,9 мільярда – екстрене фінансування. Пошкоджено або зруйновано 8699 км автомобільних доріг національного значення та 7619 км регіональних і сільських доріг, 3,5 млн м² мостів, 1119 км залізничних колій, 93 залізничні станції, 63072 м² залізничних мостів, 392 843 мости. приватні автомобілі, 16 аеропортів і 850 транспортних засобів міського громадського транспорту.[22]

Розмінування. Найближчим часом вартість обладнання та навчання, огляду та розмінування перевищить 73,2 мільярда доларів. З огляду на досвід інших країн, очищення території країни може тривати десятиліттями. Вартість розмінування якірних і плавучих мін у Чорному морі не розраховувалась. Державна служба з надзвичайних ситуацій та Міністерство внутрішніх справ України підрахували, що забруднення може охопити 13% території України.[38]

Житлова. Потреби на реконструкцію становлять 69 мільярдів доларів, у тому числі 33,1 мільярда доларів на надзвичайні потреби для надання тимчасового житла переміщеним особам, підготовки до зими та ремонту деяких пошкоджених житлових будинків. Загальна сума збитків склала 39,2 мільярда доларів США, було пошкоджено приблизно 817 000 житлових будинків, 38% з яких не підлягали ремонту. Найбільше постраждали багатоквартирні будинки. 82% збитків припало на житло в Донецькій, Луганській, Харківській та Київській областях. [39]

Торгівля і промисловість. Потреби на реконструкцію становлять \$20,8 млрд, з яких \$6,6 млрд терміново потрібні від державних і приватних структур. Це був один із найбільш постраждалих районів війни: у Донецькій області було зруйновано металургійні комбінати (майже 10% від загальних втрат), а також пошкоджено та зруйновано 2900 роздрібних магазинів, торговельних центрів і

родовищ. Сукупні збитки склали 47,5 мільярдів доларів, що становить понад 80 відсотків від потреби у реконструкції та модернізації будівель, обладнання та інвентарю. Половина попиту припадає на Донецьку область.[1]

Соціальний захист Потреби сектору становлять 20,6 мільярда доларів США, більшість з яких припадає на поточні витрати для надання соціальних виплат і послуг уразливим групам населення. Відновлення робочих місць і відновлення втраченої робочої сили вимагає значних витрат. Втрати галузі в розмірі 50,6 мільярдів доларів були спричинені втратою робочих місць і скороченням доходів домогосподарств, зростанням рівня бідності та збільшенням витрат на програми соціальної допомоги.

Аграрний сектор. Потреби у реконструкції державного сектора становлять 18,7 мільярдів доларів протягом наступних кількох років. До переліку найневідкладніших інвестицій у розмірі 10 мільярдів доларів увійшли відновлення пошкоджених активів, відновлення виробництва через надання ліквідної допомоги та поживлення діяльності державних установ. Загальний збиток склав 28,3 мільярда доларів, включаючи знищення техніки, складів, худоби та багаторічних насаджень, крадіжку ресурсів і продуктів, а також необхідність розчищення сільськогосподарських угідь.[41]

Ситуація з охороною здоров'я в Україні потребує відновлення витрат на \$15,1 млрд, що включає будівництво нової інфраструктури за принципом "краще, ніж було", швидке відновлення частково пошкоджених об'єктів, розширення послуг з реабілітації та психічного здоров'я. Оцінка потреб поки не повна, але необхідні негайні витрати вже становлять \$1,2 млрд. Орієнтовані збитки у розмірі \$6,4 млрд включають витрати на прибирання руїн та знесення пошкоджених об'єктів, втрати доходів приватних постачальників послуг, втрати від фінансування закладів та додаткові втрати здоров'я населення.[1,38]

У секторі енергетики потрібно \$10,4 млрд для відновлення, з яких \$7,3 млрд вважаються негайними. Це включає виправлення проблем з ліквідністю у "Укренерго" (\$2,6 млрд) та закупівлю газу для "Нафтогазу України" на опалювальний сезон (\$5 млрд за середньою ціною \$1000 за 1000 кубометрів).

Оцінювані збитки становлять \$11,7 млрд і включають втрати у галузях енергетики, централізованого тепlopостачання, газопостачання, пального для транспорту та вуглевидобування.

Сфера освіти потребує понад \$9,2 млрд, з яких \$2,8 млрд необхідно виділити негайно. Це охоплює відновлення згідно з новими стандартами безпеки та надання проміжних і довгострокових освітніх послуг. Сектор зазнав збитків на \$3,4 млрд, з 1885 освітніх закладів постраждало 178, з них 1 млн учнів та студентів на сході країни.[1,39]

Фінансовий сектор та банки потребують \$8 млрд для відновлення, з яких \$6,4 млрд - невідкладні витрати. Це передбачає резерви для покриття кредитних збитків та відновлення інфраструктури. Потенційні збитки банків оцінюються у \$8,1 млрд.

3.2 Стратегії розвитку для приваблення інвестицій

Українська влада постійно наголошує на своїх зусиллях збільшити приток іноземних інвестицій у нашу економіку. Якщо раніше можна було звільнитися від цього зобов'язання в мирний час, то в умовах війни кожна копійка стає важливою для державного виживання.

Залучення іноземних інвестицій завжди було пріоритетом для українських урядів, і це не змінюється й зараз. Наприклад, у програмі Олексія Гончарука передбачалося залучити 50 мільярдів доларів протягом п'яти років, щоб сприяти зростанню ВВП на 40%. Денис Шмигаль теж активно підтримує ідею збільшення інвестицій, запропонувавши національну стратегію, яка передбачає збільшення ВВП на душу населення до 10 тисяч доларів.

Також варто згадати про закон про "інвестиційних нянь", який був прийнятий Верховною Радою на ініціативу президента Зеленського. Ці плани

мають амбітні цілі, але реалізація їх ускладнюється низкою факторів, включаючи пандемію і війну.

Зараз, багато країн світу виражають готовність допомогти Україні відновитися після війни, що може відкрити шлях до більш тісної співпраці з Європою. Це дає надію на майбутнє, але наразі необхідно активно працювати над економікою, бо вона є основою нашої безпеки та добробуту.

Уряд виражає позитивні очікування щодо фінансових впливів у економіку. Голова уряду, Денис Шмигаль, висловлює надію, що до кінця поточного року будуть здійснені перші інвестиції.

Він зосереджує увагу на старті пілотного проекту зі страхування від військових ризиків спільно з Міжнародним агентством з гарантування інвестицій (MIGA), що є частиною Світового банку. Україна вже отримала 30 мільйонів доларів від MIGA для цієї ініціативи, а Шмигаль впевнений, що привернення інвестицій не зупиниться лише на цьому агентстві.

"Я переконаний, що до кінця року ми розширимо ці можливості через інші міжнародні агенції, і міжнародні або зарубіжні інвестори будуть зацікавлені в Україні під час конфлікту," - підкреслює прем'єр-міністр.

Перший заступник Шмигалья, міністр економіки Юлія Свириденко, також повідомляє про запуск кількох інвестиційних проектів під егідою MIGA до кінця цього року.

"Наразі в MIGA активно ведуться два проекти: іноземні інвестиції та український проект. Ми плануємо їх завершити до кінця року, маючи на ці цілі 30 мільйонів наразі і 1 мільярд на наступний рік," - додає міністр.

Банком "Львів" було залучено 15 мільйонів доларів від Фінансової корпорації розвитку США (DFC) та Агентства США з міжнародного розвитку USAID для захисту кредитних ризиків українського бізнесу. DFC також виражає готовність надавати кредити українському бізнесу на суми від 1 мільйона до 1 мільярда доларів для окремих проектів.

Щоб підтримати відновлення інфраструктури та економічне оживлення України, 12 грудня 2023 року у Парижі Кабінет міністрів уклав угоду з

підрозділом групи Світового банку, корпорацією IFC як стратегічним радником. Ця угода спрямована на створення умов для збільшення приватного сектору інвестицій у проекти реконструкції.

Під час підписання угоди голова уряду, Денис Шмигаль, підкреслив важливість цього кроку в контексті заподіяної російською агресією шкоди і зазначив, що Україна активно звертається до приватних компаній та фінансових установ світу для підтримки амбітного плану відновлення.

У листопаді Міністерство економіки уклало меморандум з інвестиційною компанією BlackRock, яка буде консультувати урядовців з розробки інвестиційної платформи для мобілізації інвестицій у відновлення після російської агресії. Заступник глави Офісу президента, Ростислав Шурма, відзначив зацікавленість BlackRock у перспективах України та очікування на їхні пропозиції для підтримки ефективного механізму залучення інвестицій.

Національна Стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну є результатом спільної роботи Уряду України, компанії EY в Україні, Програми USAID "Конкурентоспроможна економіка України", Офісу Національної Інвестиційної Ради, Міністерства економіки України та Офісу UkraineInvest залучення та підтримки інвестицій.

Ця стратегія пропонує конкретні рекомендації для розвитку перспективних сфер, які привертають інвестиції, і шляхи збільшення їхнього притоку до України. Вона спрямована на міжнародну інвестиційну спільноту та українські інституції, які активно працюють у сфері залучення інвестицій.

Стратегія включає різні механізми стимулювання, такі як приватизація, підтримка експорту, розвиток освіти, цифрова трансформація тощо, які сприятимуть збільшенню іноземних інвестицій. Вона також містить конкретні рекомендації щодо того, як зробити Україну більш привабливою для іноземних інвесторів, включаючи можливості релокації виробничих потужностей та початок бізнесу в країні.

Стратегія розбита на три ключові секції: аналіз ситуації з ПШ, детальні секторальні документи та конкретний План Дій та Візію до 2030 року, які

визначають шляхи досягнення мети залучення більшого обсягу іноземних інвестицій в економіку України.

3.3 Інвестиційні програми та ініціативи для привернення іноземних інвесторів.

Представники підприємств проявили великий інтерес до обговорення можливостей, які відкриває Україна.

Завдяки Конференції з відновлення України (URC 2023) у Лондоні, було залучено додаткові кошти для відновлення. Також було створено коаліцію підприємств, метою якої є залучення інвестицій та зміцнення міжнародної співпраці. Представники бізнесу виявили значний інтерес до обговорення можливостей, які відкриває Україна.[8]

На конференції було проведено шість галузевих B2B та B2G круглих столів, присвячених енергетиці, фармацевтиці та охороні здоров'я, транспорту, логістиці та інфраструктурі, аграрному сектору та харчовій промисловості, green steel та природним ресурсам. До обговорення на цих платформах приєдналися понад 500 провідних світових компаній з більш ніж 40 країн, що становило майже половину всіх учасників. Такий високий рівень участі бізнесу став можливим завдяки підтримці українських та британських дипломатичних установ у цих країнах, а також активної участі бізнес-асоціацій, зокрема ЕВА, АСС, ТПП та інших галузевих організацій.[8]

Також на конференції був організований бізнес-маркетплейс, де було представлено інвестиційний портфель загальною вартістю \$67 млрд - понад 130 інвестиційних проектів у пріоритетних секторах економіки. Ця ініціатива отримала підтримку Міністерства Економіки та дала змогу світовим компаніям

підкреслити свій інтерес до інвестування в Україну та підтримки проектів, спрямованих на прискорення процесу відновлення країни.

Крім того, спільно з Денисом Шемякіним, керівником Reform Support Team Мінекономіки та командою Export Booster, було представлено Export Booster з метою сприяти інтеграції українських виробників у глобальні ланцюги постачання та збільшити український експорт через розвиток спроможності підприємств у виході на нові ринки. Ця ініціатива відкриває можливості для українських виробників з потенціалом від €7 млрд до €25 млрд на рік на ринках ЄС та Великої Британії.[8]

Урядовий офіс із залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest представив оновлений інвестиційний гайд, а також успішні кейси міжнародних компаній, які вже декілька років інвестують в Україну.

Крім того, серед напрямків залучення капіталу були представлені інновації та технології, українські стартапи та технологічна екосистема, цифровізація та можливості розвитку нових технологічних рішень, сектори ІТ та досліджень і розробок в Україні.

Конференція з відновлення виявилася важливим заходом, що об'єднав бізнес-спільноту та міжнародних партнерів у спільних зусиллях для забезпечення стабільного та успішного відновлення України. Інтерес продовжує свідчити про позитивне сприйняття та перспективи українського ринку для іноземних інвесторів.

Одним з ключових пріоритетів для України є залучення прямих іноземних інвестицій та тісна співпраця з приватним сектором, що є основою сталого відновлення країни після конфлікту. USAID підтримує уряд України в мобілізації як приватного капіталу, так і капіталу міжнародних фінансових організацій та розвиткових організацій.

Окрема увага приділяється розвитку людського капіталу. "Ми формуємо ринок послуг з прозорими і справедливими правилами," - зазначила заступниця міністра охорони здоров'я України з питань цифрового розвитку. - "Також демонструємо міжнародному бізнесу інвестиційні можливості, маємо

послідовний план дій уряду для реалізації перспектив державно-приватного партнерства у таких напрямках, як медичні послуги, медична інфраструктура, медичний туризм, фармацевтична промисловість, клінічні дослідження тощо."

Ці заходи та ініціативи спрямовані на зміцнення інвестиційної привабливості України та створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та економіки країни.

У світлі зростання інтересу до України як потенційного напрямку для інвестицій, бізнес-спільнота як з України, так і з усього світу, об'єдналася за ініціативою Ukraine Business Compact. Ця ініціатива спрямована на приваблення інвестицій до країни та підтримку її розвитку. Однією з ключових мет цієї ініціативи є створення ефективного механізму для страхування військових ризиків, який сприятиме відновленню довіри приватного сектору та залученню нових інвестицій. Це досягнуто завдяки спільній угоді з Європейським Союзом, Норвегією, Швейцарією та Європейським банком реконструкції та розвитку.

На Лондонській конференції з відновлення України Роман Опімах, голова Держгеонадр, відзначив, що бізнес-спільнота висловлює свої амбіційні плани щодо розвитку країни та бажання брати участь у її відновленні. Основними напрямками інтересу є будівельні матеріали, чорні та рідкісні метали для новітніх технологій, які є в Україні. Однак, фінансування проектів під час війни вимагає гарантій їх збереження, тому інвестори розглядають страхування інвестицій як один із можливих варіантів рішення цієї проблеми.

У межах Ukraine Business Compact міжнародним компаніям надається платформа для виявлення підтримки відновлення України та її готовності до модернізації та виходу з конфлікту як сильнішої та процвітаючої держави. Цій ініціативі приєдналася велика кількість компаній зі світовими іменами, що свідчить про великий інтерес та віру в успішне відновлення України та її перспективи для інвестування та розвитку.

У другому році конфлікту Україна стоїть перед викликом, на який може відповісти світова бізнес-спільнота. Швидке відновлення країни потребує значної підтримки та мобілізації приватного сектору. Окрім конференцій, важливою є

підтримка міжнародної бізнес-спільноти, яка забезпечить стійкий та тривалий прогрес у відновленні України.

Страховання військових ризиків визначається як одна з ключових умов привертання прямих іноземних інвестицій та активації всієї системи фінансових інструментів, доступних для України.

В Парламенті зареєстрований законопроект №9015 про страхування інвестицій від воєнних ризиків через Експортно-кредитне агентство, який передбачає розширення області застосування страхування воєнних ризиків на не лише зарубіжних, але й вітчизняних інвесторів. Також варто відзначити, що протягом перших кількох місяців роботи платформи #AdvantageUkraine було отримано понад 500 запитів щодо можливостей інвестування в Україну, а також пропозицій щодо проектів та торговельної співпраці. Крім обробки запитів іноземних інвесторів, команда експертів надає професійні консультації та аналітичну підтримку українським компаніям, які мають намір залучити акціонерний або борговий капітал та подати проект на страхування ризиків. Багатостороння агенція з гарантування інвестицій MIGA розробила стратегію для реагування на страхування політичних ризиків з метою підтримки приватних інвестицій в Україну у найближчій перспективі. Український уряд активно бере участь у перемовинах в рамках мільтидонорської координаційної платформи, спільно ініційованої країнами Великої Сімки, з метою залучення коштів для покриття бюджетного дефіциту та відбудови країни. Частину цих коштів планується спрямувати на страхування політичних ризиків.

3.4 Перспективи та прогнози розвитку інвестиційного клімату

Після завершення конфлікту, Україна очікує прискореного економічного розвитку, який стимулюватимуть надходження інвестицій. Деякі з цих коштів

будуть надані західними партнерами для вирішення наслідків військових дій. Одночасно, приватний капітал також відіграватиме важливу роль, оскільки кілька великих компаній вже висловили зацікавленість українським ринком.

Проте тривалість та масштаб цього зростання будуть залежати від проведення необхідних реформ. Найважливіші з них - це забезпечення верховенства права та боротьба з корупцією. До війни опитування інвесторів показували, що вони не були готові вкладати через недостатню безпеку, не з російських ракет, а з боку українських суддів, прокурорів та правоохоронців. Успішне впровадження цих реформ визначатиме обсяг та тривалість активних приватних інвестицій в Україну.

Ще однією проблемою, яка зустрине Україну після війни, є недостатність робочої сили. Це питання існувало ще до конфлікту: в Україні давно не було безробіття, але була відсутність кваліфікованих робочих ресурсів. Зараз ця проблема загостриться, особливо через велику кількість людей, які виїхали за кордон. Деякі з них не планують повертатися. Чим триваліше триватиме конфлікт, тим більше буде таких людей. Це призведе до депопуляції, а наслідки будуть відчутні протягом наступних 30 років.

Єдиним вирішенням цієї проблеми є міграція, і Україна має бути готова до цього. Проте суспільство поки що не визнає цю необхідність. Звідки прибуватимуть мігранти? З країн Азії. Держава має розробити програми інтеграції та контролювати процес міграції, щоб не допустити неконтрольованого потоку. Це ключове виклик, з яким Україна зіткнеться після війни, і це може вплинути на інвесторів.

Отже, європейська інтеграція та інвестиції, які надходитимуть після війни, стануть основним рушійним фактором економічного зростання. Однак скільки часу вони зможуть стимулювати цей процес, наразі важко передбачити через глобальну невизначеність.

Після війни, умови в країні стають складними та вимагають уваги, починаючи з швидкої оцінки гуманітарних потреб. Подальші кроки включають детальне вивчення завданих збитків і руйнувань, постраждалих унаслідок війни,

та розробку стратегії для повноцінного відновлення, спрямованого на сталий розвиток. Це важке завдання, що потребує підтримки різних національних і міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, і Міжнародний валютний фонд.

Україні буде складно самотійно фінансувати проекти з відновлення житла та інфраструктури. За прогнозами, до кінця 2023 року ВВП України досягне 168,3 мільярдів доларів. Окремі джерела фінансування включають державний Фонд ліквідації наслідків збройної агресії та державну програму "єВідновлення", які забезпечуються через державний бюджет, прибуток Національного банку та продаж конфіскованого майна. Потенційно, джерелами фінансування можуть стати репарації від Російської Федерації, а також гранти, пільгові кредити та приватні інвестиції.

У вересні 2023 року президент США Джо Байден призначив Пенні Пріцкер спеціальним представником США з питань економічного відновлення України. Її завдання включають роботу з інвестиціями, залучення бізнесу, підтримку реформ та співпрацю з міжнародними партнерами. Для отримання фінансування від США будуть встановлені відповідні умови щодо управління коштами та реалізації реформ.

Відновлення після війни відкриває Україні можливості для революції у економіці та політиці, як стверджують автори доповіді від американського аналітичного центру RAND. Важливою метою є поглиблення інтеграції до Європейського Союзу, що має стати важливим стимулом для реформ. Це також визначає головну роль ЄС у керівництві зусиллями з відновлення України.

Процес відновлення - це довгостроковий завдання, яке потребує значних зусиль та ресурсів. Корупція та інші порушення можуть підірвати довіру міжнародних партнерів, які готові допомагати Україні. Тому важливо забезпечити прозорість та ефективність у використанні коштів, виділених на відновлення.

Внутрішня політика повинна орієнтуватися на реформування та підвищення ефективності управління фінансами, а також забезпечення верховенства права. Для цього важливо залучити компетентних керівників та зміцнити незалежність

органів влади, які відповідають за контроль та управління фінансовими ресурсами.

Підтримка Києва від країн-партнерів продовжує бути міцною, що демонструється рішенням лідерів країн-членів ЄС розпочати переговори з Україною щодо вступу до блоку. Однак через внутрішньополітичні та зовнішньополітичні фактори постійно виникають перешкоди і загрози, що зачіпають урядові робити акцент на джерелах, що зменшать залежність від фінансування з боку ЄС.

Україні потрібні прямі зовнішні інвестиції, включаючи ті, що принесуть технологічний прогрес. Щоб залучити приватний сектор до економіки, країні необхідно розробити механізми захисту інвестицій, наприклад, страхування від воєнних ризиків, як вважає аналітик Олег Іванов.

Оскільки приватні страхові компанії не надають таких послуг наразі, відповідні рішення розроблені урядом та міжнародними організаціями, які покладають відповідальність за страхування на державне Експортно-кредитне агентство.

Відшкодування ризиків у зв'язку з інвестуванням у країну, яка пережила війну, лежить на західних урядах та міжнародних фінансових інституціях, як пишуть Лосен та Фентон у дослідженні "Корупція та інвестиції приватного сектору у відновлення України".

Для того, щоб приватний сектор активно брав участь у відновленні України, можливості для отримання прибутку повинні переважати ризики. Зусилля, спрямовані на зменшення безпекових загроз, мають важливе значення для приваблення інвестицій приватного сектору до відновлення України.

Війна в Україні відтворюється у тривалий конфлікт, який може тривати довгий час. Це означає, що багато українців, які були змушені покинути свої домівки, не зможуть повернутися назад найближчим часом. Уряд України має врахувати цю ситуацію та розробити нові стратегії стосовно робочої сили, спрямовані на створення нових робочих місць та потенційне залучення робочих ресурсів з інших країн.

Опитування, проведені "Центром Разумкова", показали, що експерти вважають, що міграція та бойові дії матимуть значний вплив на економіку країни, а отримання роботи та невизначеність безпеки є ключовими факторами у поверненні біженців та відновленні економіки.

У меморандумі з МВФ враховано консервативну перспективу відновлення української економіки. В оптимістичному сценарії війна завершиться до середини 2024 року, але для подолання її наслідків Україні доведеться спрямувати всі можливі ресурси, при цьому не розраховуючи значної підтримки іноземних інвестицій.[48]

Після отримання МВФ схваленої 31 березня кредитної лінії на 15,6 мільярдів доларів, було оприлюднено повний текст меморандуму, підписаного сторонами.

Це досить об'ємний документ, який налічує майже 160 сторінок. Можна умовно розділити його на дві частини. Перша частина висвітлює детальний аналіз економічної ситуації в Україні з прогнозом ключових макроекономічних показників. Друга частина містить зобов'язання, які Україна бере на себе як позичальник перед МВФ, і план виконання цих зобов'язань (так звані "структурні реформи"). Це охоплює зміни в бюджетній, податковій та державному борговому політиці, а також у сфері регулювання валютного ринку та фінансових відносин взагалі.

За даними МВФ, економіка України пережила перший рік війни краще, ніж очікувалося. Фонд зауважує, що найбільший спад у ВВП відбувся у другому кварталі 2022 року. У третьому кварталі спостерігалось зростання економічної активності, проте наприкінці року через пошкодження енергетичної інфраструктури відбулося знову уповільнення. МВФ відзначає, що бізнес швидко адаптувався до проблем з енергопостачанням, а покращення в енергетичній сфері дозволило багатьом виробникам відновити свою роботу.

Основний прогноз МВФ для українського ВВП на 2024 році передбачається зростання економіки на 3,2%, а потім швидкість відновлення буде

прискорюватися. З цього можна зробити висновок, що за даними МВФ війна завершиться не пізніше 2024 року.

Таблиця 3.1 - Прогнози економічних показників України в 2024-2027 рр[48]

Показник	2024	2025	2026	2027
ВВП	+3,2%	+6,5%	+5%	+4%
Рівень інфляції (на кінець року)	12,5%	8%	6%	5%
Дефіцит державного бюджету (у відсотках до ВВП)	-21,7%	-12,1%	-10%	-7,8%
Потреба у зовнішньому фінансуванні	31,9 Млрд дол.	19,6 Млрд дол.	38 Млрд дол.	38,9 Млрд дол.
Податкові надходження (у відсотках до ВВП)	36,7%	37%	37%	37%
Експорт товарів	38,9 Млрд дол.	40,5 Млрд дол.	44,4 Млрд дол.	49,3 Млрд дол.
Імпорт товарів	63,3 Млрд дол.	70,6 Млрд дол.	78,8 Млрд дол.	84,6 Млрд дол.
Міжнародні резерви НБУ	32,4 Млрд дол.	35,6 Млрд дол.	38,8 Млрд дол.	44,6 Млрд дол.
ПП (у відсотках до ВВП)	0,4%	2,4%	4,7%	4,8%

Згідно з даними й розрахунками, що наведені у Меморандумі між Україною та МВФ (базовий сценарій)

Існує менш оптимістичний прогноз, в якому МВФ передбачає, що при продовженні активних бойових дій ВВП України може знизитися на 10% у 2023 році і на 2% у 2024 році. Цей сценарій також передбачає продовження великих видатків на оборону (приблизно 25% ВВП за даними чинного держбюджету на 2023 рік), що потребуватиме постійного зовнішнього фінансування.[48]

Деякі прогнози щодо завершення військового конфлікту виглядають досить неорганічно, особливо коли йдеться про фінансові інституції, такі як МВФ, які беруть участь у формуванні українського бюджету. Це може сприйматися як спроба знайти момент для скорочення фінансування військових витрат. Проте

потрібно готуватися до того, що фінансування безпеки і оборони залишатиметься на поточному рівні або навіть зростатиме ще довгий час/

Проте, навіть за базовим сценарієм, обсяги міжнародної допомоги залишатимуться значними. Щорічна потреба у фінансовій підтримці від зарубіжних партнерів на 2023 рік становитиме майже 40 млрд доларів, а на 2024 рік - 32 млрд доларів. У 2025 році ці витрати скоротяться до 20 млрд доларів, а у 2026 році - до 10 млрд доларів.

У той же час, МВФ вказує на потенціал внутрішнього боргового фінансування в Україні, особливо через активнішу участь банків у придбанні облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Фонд розраховує на те, що до 2027 року вдасться покрити потреби в борговому фінансуванні переважно за рахунок внутрішнього ринку облігацій. Уряд не планує звертатися до монетарного фінансування бюджетного дефіциту (емісії) у 2023 році, проте в меморандумі є пункт про можливу участь Національного банку України у покритті дефіциту державного бюджету у разі критичної нестачі зовнішньої допомоги.

Така ситуація не є несподіваною, оскільки витрати на відновлення економіки після війни будуть значними, і доходи від податків не зможуть їх повністю покрити. Це відбувається через руйнування підприємств, відтік робочої сили, зменшення доходів населення та обмеження його покупної спроможності.

Наприклад, значний зріст податкових надходжень від споживання очікується не раніше 2024-2025 років, коли вони зростуть з 797 млрд грн у 2023 році до 1 трлн грн у 2024 році та до 1,3 трлн грн у 2025 році. Прибуткові податки також збільшаться тільки у 2025-2027 роках, з 640 млрд грн у 2023 році до 990 млрд грн у 2025 році та до 1,3 трлн грн у 2027 році. Як частка ВВП, податкові надходження очікуються на рівні 36,3% у 2023 році та майже 39% у 2027 році.

Відновлення зовнішньої торгівлі також буде повільним. МВФ вказує на повільне відновлення виробництва та логістики як фактори, що гальмують цей процес через потребу великих інвестицій. Обсяги імпорту збільшуватимуться, що

приведе до дефіциту в зовнішній торгівлі: близько -24,5 млрд доларів у 2023 та 2024 роках, з подальшим збільшенням до -30-35 млрд доларів у 2025-2027 роках.

Зменшення інфляції також очікується не раніше 2025-2026 років. У 2023 році очікується інфляція на рівні 20%, а у 2024 році - 12,5%. Однак якщо військовий конфлікт буде продовжуватися, інфляція у 2024 році може знову зрости, за думкою МВФ.

Говорячи про відновлення, МВФ підкреслює важливість мобілізації внутрішніх ресурсів та привертання інвестицій ззовні. Але прогнози прямих іноземних інвестицій (ПІІ) не є дуже оптимістичними. У 2024-2025 роках Україна отримає ПІІ від 0,4% до 2,4% ВВП, а лише у 2027-2028 роках можливий зріст до 5% ВВП. Це значно менше, ніж потрібно для відновлення економіки.

3.5 Рекомендації для удосконалення інвестиційного клімату в Україні

Україна, як країна зі значним потенціалом для приваблення іноземних інвестицій, стикається з рядом викликів у покращенні інвестиційного клімату. Для досягнення цієї мети, важливо впроваджувати стратегічні та системні заходи. Ось деякі рекомендації для удосконалення інвестиційного клімату в Україні:

1. Поліпшення правової стабільності:

- **Реформа законодавства:** Потрібно провести системну реформу законодавства, що регулює бізнес. Це включає перегляд податкових кодексів, вдосконалення законодавства про захист інвесторів, а також удосконалення правил конкуренції та інтелектуальної власності.

Проведення системної реформи законодавства, що регулює бізнес у Україні, є надзвичайно важливим кроком для поліпшення інвестиційного клімату. Це включає широкий спектр заходів, що охоплюють не лише податкове

законодавство, а й закони про захист інвесторів, правила конкуренції та інтелектуальної власності. Перегляд податкових кодексів має на меті зробити систему оподаткування більш прозорою, справедливою та привабливою для інвесторів. Це включає спрощення процедур оподаткування, зменшення податкового тиску на бізнес та впровадження стимулюючих податкових заходів для підтримки інвестицій.

Удосконалення законодавства про захист інвесторів передбачає створення ефективної системи правового захисту для інвесторів. Це означає вдосконалення механізмів врегулювання спорів, забезпечення захисту прав власності та конфіденційності інформації, а також створення умов для розкриття інформації про ділову діяльність. Така система дасть інвесторам впевненість у стабільності правового середовища та збільшить їхню зацікавленість у вкладенні коштів.

У сфері конкуренції та інтелектуальної власності необхідно розробити та впровадити ефективні механізми, які б допомогли уникнути монополій та забезпечили відкритий та справедливий ринок. Це включає розробку та впровадження антимонопольного законодавства, розвиток механізмів захисту прав інтелектуальної власності, а також підтримку інноваційних рішень та розвиток технологічного бізнесу.

Ці заходи мають спрямовуватися на створення сприятливого та прозорого середовища для бізнесу та інвестицій, що забезпечить стабільний економічний розвиток країни та приверне нові інвестиції.

- **Створення інвестиційного кодексу:** Розробка спеціального законодавчого акту, який би об'єднав усі нормативні акти, що регулюють інвестиції, спростить процеси для інвесторів і зробить правове середовище більш зрозумілим та прозорим.

Створення інвестиційного кодексу є важливим кроком для поліпшення інвестиційного клімату в Україні. Цей законодавчий акт об'єднає усі нормативні акти, що стосуються інвестиційного процесу, у єдиний документ. Основні переваги створення інвестиційного кодексу включають:

1.Спрощення процесів для інвесторів: Інвестиційний кодекс забезпечить однозначність та зрозумілість правил і процедур для інвесторів. Це дозволить їм легше розуміти вимоги та обов'язки, що стосуються їхніх інвестиційних проектів, і спростить їхні відносини з урядовими та регуляторними органами.

2.Зроблення правового середовища більш прозорим: Інвестиційний кодекс створить прозору та зрозумілу систему нормативних актів, яка дозволить інвесторам чітко оцінювати ризики та переваги інвестицій в Україну. Це підвищить довіру до правового середовища та збільшить інтерес іноземних інвесторів до країни.

3.Забезпечення стабільності правового регулювання: Інвестиційний кодекс буде стабільним документом, який забезпечить прогнозованість і стабільність правового середовища для інвесторів. Це важливо для зменшення ризиків і підвищення привабливості країни для інвестицій.

4.Залучення нових інвесторів: Створення інвестиційного кодексу може привести до збільшення кількості нових інвесторів, оскільки вони будуть мати більшу впевненість у правовій системі країни та її спроможності забезпечити захист їхніх інтересів та інвестицій.

Такий інвестиційний кодекс стане важливим інструментом для повернення та збереження іноземних інвестицій в Україні, а також для розвитку внутрішнього інвестиційного потенціалу країни. Це сприятиме економічному зростанню, створенню нових робочих місць та підвищенню життєвого рівня населення.

2. Спрощення процедур бізнесу:

- **Електронне управління бізнесом:** Впровадження електронних систем управління бізнесом для зменшення контакту з владними структурами і мінімізації корупційних ризиків.

Електронне управління бізнесом в Україні може стати перспективним напрямом для покращення інвестиційного клімату та зменшення корупційних ризиків. Впровадження електронних систем управління дозволить бізнесу здійснювати більш ефективні процеси без необхідності частого контакту з владними структурами.

Переваги електронного управління бізнесом включають автоматизацію бізнес-процесів, що спрощує ведення обліку та звітності, оптимізацію взаємодії з органами влади через електронні сервіси, а також зниження можливостей для корупції завдяки чітким електронним процедурам.

Зокрема, впровадження електронних систем для отримання ліцензій, дозволів та інших необхідних документів може спростити процеси взаємодії з владними органами та зменшити час на їх отримання. Також важливою є інтеграція електронних систем з платформами електронного документообігу, що сприятиме швидкому обміну інформацією між бізнесом та державними структурами.

Крім того, електронне управління бізнесом дозволяє впровадження електронного підпису та ідентифікації осіб, що забезпечує безпеку та достовірність електронних документів і транзакцій. Це важливо для підвищення довіри як самого бізнесу, так і інвесторів до електронних процесів управління.

У цілому, впровадження електронного управління бізнесом сприятиме покращенню бізнес-середовища в Україні, зменшенню адміністративних бар'єрів для підприємців та залученню нових інвестицій шляхом мінімізації корупційних ризиків та покращення ефективності управління бізнесом.

- **Оптимізація податкової системи:** Потрібно спростити процедури сплати податків та зменшити податкове навантаження на бізнес, щоб залучити більше інвесторів.

Оптимізація податкової системи є одним із ключових напрямків для покращення інвестиційного клімату в Україні. Це передбачає не лише спрощення процедур сплати податків, але й зменшення загального податкового навантаження на бізнес, щоб залучити більше інвесторів і стимулювати економічний розвиток.

Перш за все, важливо спростити процедури сплати податків для бізнесу. Це може включати у себе перегляд та оптимізацію податкових звітів і декларацій, впровадження електронних сервісів для податкового обліку та сплати податків, а також вдосконалення механізмів контролю та аудиту з боку податкової служби.

Далі, потрібно зменшити податкове навантаження на бізнес, особливо для малого та середнього підприємництва. Це може включати у себе зниження податкових ставок, спрощення системи оподаткування для малих підприємств, введення податкових пільг та стимулів для інвестицій та розвитку бізнесу.

Також важливо розглядати оптимізацію податкової системи в контексті стимулювання інвестицій. Це може включати у себе введення податкових пільг для нових інвесторів, зокрема у сфері інновацій та технологій, сприяння розвитку інфраструктури та облікових політик, які сприятимуть інвестиціям та розвитку конкурентоспроможного бізнесу.

Загалом, оптимізація податкової системи має стати комплексним підходом до сприяння підприємництву та інвестиціям, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні та стимулюватиме економічний зростання країни.

3. **Зміцнення фінансової системи:**

- **Розвиток ринку капіталу:** Створення умов для розвитку ринку цінних паперів та інших фінансових інструментів, що сприятиме залученню капіталу в українські підприємства.

Розвиток ринку капіталу в Україні є важливим кроком для залучення капіталу в українські підприємства та підтримки їхнього розвитку. Це включає створення умов для розвитку ринку цінних паперів та інших фінансових інструментів, що забезпечить доступ до додаткового капіталу для компаній і сприятиме їхній інноваційній та конкурентній діяльності.

Одним з ключових аспектів розвитку ринку капіталу є створення прозорості та стабільної правової та регуляторної бази. Це включає у себе розробку та впровадження ефективних правил та стандартів управління цінними паперами, регулювання фінансового ринку та захист інвесторів. Також важливо створити механізми для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів, зокрема шляхом впровадження міжнародних практик та стандартів у функціонуванні ринку капіталу.

Для стимулювання розвитку ринку капіталу необхідно також розвивати інфраструктуру фінансового ринку, зокрема розширювати можливості для торгівлі цінними паперами, розвивати платформи для інвестицій та розрахунків, а також забезпечити доступність фінансової інформації та аналітики для інвесторів.

Загалом, розвиток ринку капіталу сприятиме створенню сприятливих умов для залучення капіталу в українські підприємства, підтримка їхнього розвитку та конкурентоспроможності, а також сприятиме росту економіки країни в цілому.

- **Підвищення кредитної доступності:** Забезпечення доступу до кредитів для малого та середнього бізнесу за вигідними умовами, що допоможе залучити інвестиції у розвиток цих секторів.

4. **Розвиток інфраструктури:**

- **Інфраструктурні проекти:** Пріоритетне фінансування та реалізація інфраструктурних проектів, таких як будівництво доріг, аеропортів, морських портів та інших об'єктів, що сприятимуть економічному розвитку та залученню іноземних інвесторів.
- **Розвиток енергетики:** Модернізація енергетичної інфраструктури для забезпечення стабільного енергозабезпечення та підтримки енергоефективності.

Підвищення кредитної доступності для малого та середнього бізнесу є важливим кроком для залучення інвестицій та підтримки розвитку цих секторів економіки. Це передбачає створення умов, за яких підприємства можуть отримати доступ до кредитів під вигідні умови, що сприятиме їхньому зростанню та конкурентоспроможності.

Одним з ключових напрямків підвищення кредитної доступності є покращення фінансової доступності для малих та середніх підприємств (МСП). Це може включати в себе зниження ставок кредитів для МСП, розробку спеціальних кредитних програм та продуктів для цих підприємств, а також стимулювання кредитування за допомогою державних та міжнародних фінансових інструментів.

Для забезпечення доступу до кредитів для малого та середнього бізнесу за вигідними умовами також важливо розвивати систему гарантування кредитів та страхування ризиків для банків. Це збільшить впевненість банків у відшкодуванні можливих втрат і сприятиме підвищенню їхньої готовності кредитувати МСП.

Крім того, важливо підтримувати розвиток альтернативних джерел фінансування для МСП, таких як венчурний капітал, інвестиційні фонди та краудфандинг. Це розширить можливості підприємств для отримання фінансування та сприятиме створенню більш різноманітних та конкурентоспроможних умов для їхнього розвитку.

Усі ці заходи спрямовані на забезпечення кредитної доступності для малого та середнього бізнесу за вигідними умовами, що допоможе залучити інвестиції та підтримати стійкий та збалансований розвиток цих секторів економіки.

5. Підтримка інновацій:

- **Стимулювання досліджень та розвитку:** Запровадження програм та ініціатив для підтримки інноваційних проектів та стартапів, що сприятиме розвитку нових технологій та підвищить привабливість України для інвесторів у сфері інновацій.

Стимулювання досліджень та розвитку є важливим фактором для розвитку інноваційного потенціалу України та приваблення інвестицій у сфері інновацій. Це передбачає запровадження комплексних програм та ініціатив, спрямованих на підтримку інноваційних проектів та стартапів, що сприятиме розвитку нових технологій та підвищить привабливість України для інвесторів у цій сфері.

Одним з ключових напрямків є розвиток науково-технічної інфраструктури та підтримка дослідницьких центрів та лабораторій. Це включає фінансування досліджень, надання грантів та стипендій для науковців та дослідників, сприяння взаємодії між університетами, науковими установами та бізнесом для комерціалізації результатів досліджень.

Також важливим є розвиток інноваційної інфраструктури, такої як технопарки, інкубатори та акселератори для стартапів. Це включає надання фінансової підтримки, консультування та менторство для молодих підприємців та

стартапів, створення сприятливого середовища для їхнього розвитку та залучення інвестицій.

Крім того, важливо сприяти співпраці між науковими установами, бізнесом та державним сектором для спільної реалізації інноваційних проектів та розвитку нових технологій. Це може включати в себе створення технологічних кластерів, ініціатив для трансферу технологій та комерціалізації інноваційних продуктів.

6. Співпраця з міжнародними партнерами:

- **Підписання міжнародних угод:** Розширення мережі міжнародних угод та угод про вільну торгівлю для створення сприятливих умов для залучення інвестицій та розвитку міжнародної торгівлі.

Підписання міжнародних угод є важливим кроком для розвитку економіки та залучення інвестицій у країну. Це передбачає розширення мережі міжнародних угод та угод про вільну торгівлю з іншими країнами та регіональними блоками для створення сприятливих умов для інвестування та розвитку міжнародної торгівлі.

Перш за все, важливо активізувати переговори з іншими країнами щодо підписання угод про вільну торгівлю. Це дозволить знизити торговельні бар'єри та обмеження для товарів та послуг, збільшити доступ до ринків іноземних країн для українських підприємств, а також створити сприятливі умови для залучення іноземних інвесторів.

Далі, важливо активно працювати над укладанням та підписанням міжнародних угод у сфері інвестицій та економічного співробітництва. Це може включати у себе угоди про захист та стимулювання інвестицій, спільні проекти у сфері науки та технологій, а також сприяння трансферу технологій та знань між країнами.

Крім того, важливо розвивати співпрацю з регіональними блоками та організаціями, такими як Європейський Союз, Азійсько-Тихоокеанське економічне співтовариство, Міжнародний валютний фонд та інші. Це сприятиме

поглибленню економічних зв'язків, залученню нових інвестицій та розширенню можливостей для українських підприємств на міжнародному ринку.

Усі ці заходи спрямовані на створення сприятливих умов для залучення інвестицій та розвитку міжнародної торгівлі, що сприятиме стійкому економічному розвитку України та зміцненню її позицій на світовій арені.

- **Участь у міжнародних ініціативах:** Активна участь в міжнародних ініціативах та програмах, які сприяють розвитку бізнесу та інвестиційних проектів.

Участь у міжнародних ініціативах є важливим кроком для розвитку бізнесу та інвестиційних проектів, оскільки це дозволяє отримати доступ до нових можливостей, знань і ресурсів, а також сприяє підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Активна участь в таких ініціативах та програмах є ключовим елементом для успішного впровадження сучасних технологій, підвищення якості продукції та послуг, а також залучення іноземних інвестицій.

Одним з напрямків участі в міжнародних ініціативах є активна співпраця з міжнародними організаціями та фондами, такими як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку тощо. Ця співпраця дозволяє отримувати фінансову та технічну підтримку для реалізації великих проектів, модернізації інфраструктури та підтримки розвитку ключових галузей економіки.

Крім того, важливо брати участь у міжнародних ініціативах та програмах у сфері енергоефективності, екології та сталого розвитку. Це дозволяє впроваджувати сучасні технології збереження енергії, зменшувати викиди шкідливих речовин, підвищувати екологічну безпеку та залучати інвестиції у зелені проекти.

Також важливо активно співпрацювати з іншими країнами у рамках регіональних та міжнародних економічних ініціатив, таких як зони вільної торгівлі, економічні союзи тощо. Це дозволяє розширювати ринки збуту, залучати

нових партнерів та створювати сприятливі умови для розвитку міжнародних бізнес-проектів.

Ці заходи, якщо будуть реалізовані комплексно та системно, допоможуть значно покращити інвестиційний клімат в Україні та забезпечити стабільний економічний розвиток країни.

ВИСНОВКИ

Залучення іноземних інвестицій є ключовим фактором для стабілізації економіки після війни та підтримки її подальшого розвитку. Сучасна ситуація в Україні вимагає не лише фінансових інвестицій, але й реформ та політичних змін для створення сприятливого середовища для бізнесу.

На основі проведених досліджень можна сказати, що іноземні інвестиції можуть стати каталізатором економічного зростання, якщо будуть вжиті правильні заходи для залучення та підтримки інвесторів. Проте, для цього потрібна не лише воля та дієвість уряду, але й активна участь громадськості, бізнес-спільноти та міжнародних партнерів.

Іноземні інвестиції можуть відіграти значну роль у розвитку технологій, створенні нових робочих місць та підвищенні конкурентоспроможності української економіки. Тому, важливо активно сприяти цьому процесу шляхом створення сприятливих умов для інвесторів та просування України як важливої інвестиційної дестинації у міжнародному вимірі.

Висновки даної роботи підкреслюють необхідність комплексного підходу до залучення іноземних інвестицій та показують, що це можливо лише через спільні зусилля всіх зацікавлених сторін - влади, бізнесу, громадськості та міжнародних партнерів.

Проведена кваліфікаційна робота присвячена важливій проблемі залучення іноземних інвестицій в економіку України після завершення війни. На основі аналізу теоретичних та практичних аспектів цього процесу, досліджень інвестиційного клімату та аналізу факторів, що впливають на залучення іноземних інвестицій, можна зробити наступні висновки:

1. **Роль іноземних інвестицій:** В результаті дослідження було встановлено, що іноземні інвестиції мають значний вплив на економіку після війни. Вони стимулюють розвиток ключових галузей, сприяють

створенню нових робочих місць, забезпечують технологічний прогрес та залучення капіталу в країну.

2. **Проблеми інвестиційного клімату:** Виявлено, що недостатня прозорість та стабільність законодавства, високий рівень корупції, складність бюрократичних процедур та недостатній рівень захисту прав інвесторів є основними проблемами, що ускладнюють залучення іноземних інвестицій.

3. **Ключові галузі для інвестицій:** Дослідження показало, що інфраструктура, енергетика, сільське господарство та інноваційні сектори мають великий потенціал для розвитку та приваблення іноземних інвестицій. Ці галузі потребують пріоритетного уваги та інвестиційного підходу.

4. **Стратегії розвитку:** Розробка сприятливого інвестиційного клімату, створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу, підтримка інновацій та впровадження сучасних технологій є важливими складовими стратегій розвитку для приваблення іноземних інвестицій.

5. **Перспективи розвитку інвестиційного клімату:** На основі аналізу та розгляду факторів, що впливають на інвестиційний клімат, можна зробити висновок, що залучення іноземних інвестицій в Україну має потенціал для подальшого зростання та розвитку, за умови впровадження необхідних реформ та поліпшення умов для бізнесу.

6. **Рекомендації для удосконалення інвестиційного клімату:** Основними рекомендаціями є необхідність поліпшення законодавчої бази, забезпечення прозорості та стабільності управління, вдосконалення бізнес-середовища та забезпечення ефективного захисту прав інвесторів. Також важливо розвивати партнерські відносини з міжнародними інвесторами та активно просувати Україну як привабливу інвестиційну дестинацію.

Ці висновки підкреслюють важливість іноземних інвестицій для економічного відродження після війни та необхідність системних змін для створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Forbes Ua:forbes.ua[https://forbes.ua › news › bezrobittya...](https://forbes.ua/news/bezrobittya-bezrobittya-v-ukraini-zalishatimetsya-u-2023-roci-na-rivni-26%-nbu)Безробіття в Україні залишатиметься у 2023 році на рівні 26% – НБУ
<https://nv.ua/ukr/opinion/putin-vplutavsvya-v-biynyu-chim-zakinchitsya-viyna-vukrajini-prognoz-ostanni-novini-50228793.html>
2. International Center for Scientific Research and Expertise:
https://www.sd4ua.org/wpcontent/uploads/2016/07/Trofymova_Investicii.doc
3. Kyiv school of economics:<https://kse.ua/ua/about-the-school/news/147-5-mlrdzagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynuna-kviten-2023-roku/>
4. Market К. У. Перспективні галузі економіки, прогнози розвитку після війни | Блог UC.Market. Блог UC.Market | Дослідження ринку та конкурентий аналіз. 2023. URL: <https://blog.youcontrol.market/pierspiektivni-ghaluzi-iekonomiki-proghnozi-rozvitku-pislia-viini/> (дата звернення: 15.05.2024).
5. New voice :nv.ua[https://nv.ua › Геополітика](https://nv.ua/geopolitika/cho-take-plan-marshalla-i-yak-vin-mozhe-dopomogti-ukraini-nv)Що таке план Маршалла і як він може допомогти Україні? / NV
6. The world bank :worldbank.org[https://www.worldbank.org › news](https://www.worldbank.org/news/Updated-Ukraine-Recovery-and-Reconstruction-Needs-World-Bank) Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs ... - World Bank
7. Ukrinform. Чим прислужиться Україні світовий досвід повоєнної відбудови. Укрінформ - актуальні новини України та світу. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3690887-cim-prisluzitsa-ukraini-svitovij-dosvid-povoennoi-vidbudovi.html> (дата звернення: 15.05.2024).
8. URC 2023 стимулює єдність бізнесу та безпрецедентну підтримку для зростання України. Офіс реформ. URL: <https://rdo.in.ua/article/urc-2023-stymulyuyue-yednist-biznesu-ta-bezprecedentnu-pidtrymku-dlya-zrostannya-ukrayiny> (дата звернення: 16.05.2024).

9. База даних World Bank. World Development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
10. Бенедисюк С. Інвестування в Україну: огляд ключових інструментів | LCF. Lcf. 2023. URL: <https://lcf.ua/thought-leadership/corporate/investuvannya-v-ukrayinu-oglyad-klyuchovih-instrumentiv-i-mirkuvan/> (date of access: 15.05.2024).
11. Бережна І. Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. 2010. Вип. 6. С.253-258.
12. Бізнес цензор:
https://ampbiz.censor.net/columns/3330248/pislyavoyenna_vidbudova_uroky_z_do_svidu_balkan
13. Бізнес цензор:
https://ampbiz.censor.net/columns/3405454/vidnovlennya_yaponiyi_pislya_drugoy_i_svitovoyi_viyiny_chy_dopomoje_tseyi_dosvid_ukrayini
14. Бланк І. П. Інвестиційний менеджмент. Київ: Ніка-Центр, Ельга-Е, 2001. 448с.
15. Бондаровська О. Оптимізація інвестиційного забезпечення інновацій // Банківська справа. 2019. № 4. С.34-37
16. Війна та регіони України: як змінюється привабливість для підприємців. Дія.Бізнес. 2022. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/vijna-ta-regioni-ukraini-ak-zminuetsa-privablivist-dla-pidpriemciv> (дата звернення: 16.05.2024).
17. Ворсовський О.Л. Теоретико-методичні основи інвестиційного потенціалу підприємств // Інвестиції: практика та досвід. 2007. № 15. С. 8–11
18. Г. П. Журавльова «Економіка», 2006:
<http://epi.cc.ua/keynsianskiypodhod.html>
19. Гавришків І. Р. Сучасні проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну // Сталий розвиток економіки. 2013. № 1. С. 221І—224.

20. Гриньова В.М. Інвестування: підручник. Київ : Знання, 2008. 534 с.
21. Економічна правда : epravda.com.ua<https://www.epravda.com.ua>202... Післявоєнна відбудова: чим може бути корисний Україні кейс Іраку
22. Еш Т. П'ять головних питань про війну та майбутнє України. URL:
23. Європейська правда: eurointegration.com.ua<https://www.eurointegration.com.ua> > ...Рік після Афганістану: що змінила найбільша зовнішньополітична ...
24. Железняк Я. 5 історій економічного успіху після війни: світовий досвід для України. URL: https://lb.ua/economics/2022/04/13/513199_5_istoriy_ekonomichnogo_uspihu_pisl_ua.html
25. Жолудь О. Південна Корея: справжні причини грандіозного зростання. URL: <https://voxukraine.org/pivdenna-koreya-spravzhni-prichini-grandioznohozrostannya>.
26. Заїка С. О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2015. Вип.13.Ч.1. С. 84-86. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_13/19.pdf
27. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік | Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDialnistVUkrainiZa2022-Rik&isSpecial=true> (дата звернення: 15.05.2024).
28. Інвестори повертаються в Україну. Новини України - останні новини України сьогодні - УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/investori-povertayutsya-v-ukrajinu-12355602.html> (дата звернення: 16.05.2024).

29. Киреєв С. І. Економічний потенціал // Енциклопедія Сучасної України / за ред.: І. М. Дзюби, А. І. Жуковського, М. Г. Железняка. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18794>
30. Кількість CEO, які вважають вигідними інвестиції в Україну зросла майже вдвічі з 2022 року - European Business Association. European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/kilkist-seo-yaki-vvazhayut-vygidnyumu-investytsiyi-v-ukrayinu-zrosla-majzhe-vdvichi-z-2022-roku/> (date of access: 15.05.2024).
31. Курченко С. Іноземні інвестори вже повертаються? Як Україна отримала \$4,2 млрд у 2023 році. Mind.ua. 2024. URL: <https://mind.ua/publications/20271636-inozemni-investori-vzhe-povertayutsya-yak-ukrayina-otrimala-42-mlrd-u-2023-roci> (date of access: 15.05.2024).
32. Кучерук Г. Ю. Економічне обґрунтування комплексної оцінки інвестиційного потенціалу авіапідприємства // Економіка. Фінанси. Право.2008. № 5. С. 6—7.
33. Литюга Ю. В. Розвиток інвестиційного потенціалу підприємства. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/20328/1/72-354-358.pdf>
34. Луців Б. Л. Інвестиційний потенціал банківської системи України // Фінанси України. 2009. № 9. С. 67—77.
35. Матвєєв В.В. Маркетинг регіонів: інвестиційні аспекти. Київ: Наукова думка, 2005. 126 с.
36. Міжнародний досвід відновлення та відбудови держав і регіонів після військових конфліктів та екологічних катастроф: висновки для України – Аналітичний портал. Аналітичний портал. URL: <https://analytics.intsecurity.org/ukraine-reconstruction/> (дата звернення: 16.05.2024).
37. Національна стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну. USAID.

38. Національний банк України:
https://bank.gov.ua/files/ES/ExDebt_y.pdf
39. Національний банк України: Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2022 році від 14 квітня 2023 р. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zminirealnogo-vvp-u-2022-rotsi>
40. Національний банк України: Просто про економіку (на основі матеріалів Інфляційного звіту за січень 2023 року) від 6 березня 2023. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-materialivinflyatsiynogo-zvitu-za-sichen-2023-roku>
41. Недашківський В. 10 років російсько-української війни в економічному розрізі. finance.ua. URL: https://finance.ua/ua/goodtoknow/10-rokiv-rosijsko-ukrainskoi-vijny#headline_3 (date of access: 15.05.2024).
42. Нечитайло У. П. Інвестиційний потенціал та економічний клімат: особливості формування та співвідношення // Науковий вісник 43 Ужгородського університету. Серія "Економіка". Ужгород, 2011. № 2. С. 97—103.
43. Панчишин С. М. Макроекономіка: Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2002. 137 с.
44. Політологія бібліотека , Новітня історія країн Європи та Америки: politics.ellib.org.ua<http://politics.ellib.org.ua> > pages-9...Німецьке "економічне диво" - Новітня історія країн Європи та ... [kas.de](https://www.kas.de)<https://www.kas.de> > get_filePDF
45. Про внесення змін до Закону України “Про інвестиційну діяльність” (щодо державних інвестиційних проєктів): Закон України 1981 VIII. URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/399948>
46. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
47. Прямі іноземні інвестиції (2002-2023). МІНФІН. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 15.05.2024).

48. Пшеничний П. Розчищення боргів, пошук інвесторів та податкова реформа. Які зобов'язання взяла на себе Україна в обмін на новий кредит МВФ – Delo.ua. Останні новини України та світу онлайн - Головний діловий портал Delo.ua. URL: <https://delo.ua/economy/yaki-zobov39yazannya-vzyala-na-sebe-ukrayina-v-obmin-na-novii-kredit-mvf-414283/> (дата звернення: 16.05.2024).

49. Сайт КМУ: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-zvidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>

50. Сілюкова С.О. Розвиток інвестиційного потенціалу регіону як об'єкт державного регулювання //Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. Харків, 2013. Січень. Вип. 1 (13). С.180- 184.

51. Слово і діло :slovoidilo.ua<https://www.slovoidilo.ua> > suspilstvo
Скільки українців отримували виплати з безробіття у кризові роки

52. Суспільне новини :suspilne.media<https://suspilne.media> > 1461
groso...Що таке грошово-кредитна (монетарна) політика простими ...

53. Шевчук А. Як світові промислові гіганти розвивають виробництво в Україні під час війни. ГМК. 2023. URL: <https://gmk.center/ua/posts/yak-svitovi-promislovi-giganti-rozvivajut-virobnictvo-v-ukraini-pid-chas-vijni/> (date of access: 16.05.2024).

54. Які галузі економіки України мають найбільший потенціал зростання. Дніпропетровське Інвестиційне агенство. URL: <https://dia.dp.gov.ua/yaki-galuzi-ekonomiki-ukraini-mayut-najbilshij-potencial-zrostannya/> (дата звернення: 15.05.2024).